

11

12

13

14

15

1750.

- 11 ^{n^o 6} Sebaer, Georgius Christianus: De patria potestate.
12. Hennesen, Francus Andreas: Dissertationes hebdomadales:
"De iustitia et jure", quas . . . examini subiecerunt:
Respondentes: Joh. Hein. Ludew. Augsburg, Aug. Walth-
Berckelmann, Phil. Frsch. de Boltenstern, Seb. Hein. Gredler,
Arthur Walth. Wtmann, Joh. Theod. Schloetke, Carl Phil.
Frv. Schrickerd.
13. Hennesen, Francus Andreas: De jurisdictione.
14. Koelerus, Fr. David: Explanatio historica art. 13. in
pacis Osnabrugensis de compensatione ducatus Brun-
svici et Luneburgi facta obcessa jura sua in quo-
dam S. R. I. archiepiscopatus et episcopatus.
15. Lamprecht, Didericus Goldstedt: Commentatio ad
legem 13. Dig. de pignoratitia actione.

16. Michaelis, Johann David: Von der Verpflichtung
des Menschen, die Wahrheit zu reden: und gezeigt zugleich
an, wie es künftig seine Arbeit auf der Georg-Augustus-
Universität einzurichten gedenkt.
17. Michaelis, Johann David: Commentationes duae ad
leges Divinas de poena homicidii:
18. Puetters, Samuel Stephanus: De exceptionibus fori
declinatoriis in processu mandati J. C.
19. Schaback, Jacobus: De jure Citharis
20. Seip, Anton Ludwig: Kurze Abhandlung von dem
Unterschiede der ehrenwürdigen Strafen nach Römischen
und Teutschen Rechte.
21. Trendelenburg, Fredericus Wilhelmus: Diderico Gotofredo
Lumprecht summo in utroque jure honores gratula-
tus paucaque: de compensatione commodati.

praefatus.

22. Wake, Joannes Justinus: De recognitione instrumen-
torum per testes et comparationem litterarum.

23. Wake, Joannes Fredericus: De iudice in concursu
creditorum competente.

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...
21. ...
22. ...
23. ...
24. ...
25. ...
26. ...
27. ...
28. ...
29. ...
30. ...

DE 1750, 11/6 2a 17.
PATRIA POTESTATE
POTENTISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
GEORGIO II.

M. BRITANN. FRANC. ET HIB. REGE
DEFENSORE FIDEI
S. R. I. ELECTORE ARCHITHESAVRARIO
DVCE BRVNSVIC. ET LVNEBVRG.
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
IN GEORGIA AVGVSTA
INCLVTI ORDINIS IVRIDICI AVCTORITATE
PRAESIDE
GEORGIO CHRISTIANO
GEBÄVER D.

REGI A CONSIL. IVSTIT. INT. ET ANTEC. PRIM.
PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS RITE
CONSEQVENDIS DISPVTABIT
WERNERVS CHRISTIANVS MOTZ
BREMENSIS.

GOETTINGAE. A. D. III. OCTOBR. clb 1b cc L.

IENAE
LITTERIS MARGGRAFIANIS.

17

DE PATRIA POTESTATE
SOLLEMPNITATE PRINCIPIS NO DOMINO
DOMINO
GEORGIO II

REGNI BRITANNIE ET HANNOVERIE
DEFENSORIS FIDELI
R. I. GEORGE II. ANNO REGNI
DICE FERVENTI ET SINCERE
FACTORE MAGNIFICENTISSIMO
IN GEORGIO AUGUSTO

INQUIRIT ORDINIS IUDICIALIS
P R A E S I D E
GEORGIO CHRISTIANO
SERVAT

REGI AGRICULTURAE ET
PRO SANNIS IN VINO ET
CONTOLENS DIGNITATE

TENNERY CHRISTIANUS

ROBERTINGA D. M. OCTOBRIS

LIT. TIB. MAR. G. 1717

PRAEFATIO.

DE PATRIA POTESTATE nonnulla commentaturi non negleximus Scriptores de hoc Juris nostri capite praecipuos, si forte iidem aut nostras occupassent meditationes, aut eas illustrassent. Fuere ad manus ASCANIVS CLEMENTINVS de *Patria Potestate*, & quidem ex gemina editione, *Frankofurtana* 1572. 8. & altera, quae opera; & studio IOANNIS DENKERI *Helmstadii* 1674. 4. prodiit; PHILIPPVS PASCHALIS Jctus Neapolitanus de *Viribus Patriae Potestatis*, uti opus cum FRANCISCI MARIAE PRATI Advocati Neapolitani *Annotationibus Vratislaviae* 1672. fol. lucem vidit; ABRAMVS A KERKRAAD Jctus Belga de *Iure Patrio, Ultraiekti* 1808. 8. & IOANNES CAROLVS NAEVIVS Jctus Wittebergenfis, qui *Jus Patrum* lingua vernacula edidit *Chemnitii* 1710. in 8. Sed & PETRI AERODII de *Patrio Jure ad Filium Pseudo-Jesuitam Dissertationem, Vltraj.* 1671. 12. recusa est, & IO. PHILIPPI DATTII Jcti Wurttembergici *Dissertationem de Venditione Librorum* pereruditam, *Ulmae* 1700. 12. editam cum voluntate perlegimus. Parum tamen, aut potius nihil, in rem nostram vertere potuimus. Sepositis itaque istis, ea, quae nobis subnata sunt, dare maluimus, quae ut, B. L. aut albo dignetur calculo, aut emendet, rogamus.

CAPVT PRIMVM
DE
PATRIA POTESTATE
SECVNDVM RECTAE RATIONIS
DICTAMINA.

I.

Homines, ut continua tot seculorum experientia condocer, sunt mortales: genus humanum matrimonio- rum usu, puerperiorum fructu immortale est. Res videretur omnibus mira, (a) nisi foret quotidiana, immo reliquis quoque animantibus omnibus data, ut in eo ab istorum etiam vilissimis minutissimisque nihil distemus. **SENECA** in Hippolyto:

*Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati manus,
Ut damna semper sobole repararet nova.*

Ex.

(a) Et sane est obseruata **ARISTOTELI**, *Oeconom.* L. I. C. 3. φύσις ἀναπληροῦ τὰν τῆ περιόδῳ τῶ ἀεὶ εἶναι. ἐπεὶ κατ' ἀνάγκην εὐδυναται, ἀλλάγε κατὰ τὸ εἶδος. Ipsa natura hoc circuitu complet perpetuitatem vitae: specie nimirum, cum nequeat numero. Adde **THEOPHORVM PRODRVM** in *Amaranto*

p. m. 462. πάπαι, τῆς ἀγνείας (eorum nempe, qui nuptias spernunt) ὅτι μὴδ' αὐτοὶ γινώσκον ἔχθραν, ὡς διὰ γάμος τὸ θνητὸν πῶς ἀθανάτιζεται τῆ διαδοχῇ φυλαττόμενον. O inscitiam! quod neque hoc intelligunt, nuptiis mortale quodammodo fieri immortale, successione nempe seruatum.

*Excedat aegedum rebus humanis Venus,
 Quae supplet ac restituit exhaustum genus,
 Orbis jacebit squalido turpis situ,
 Vacuum sine ullis classibus mare,
 Alesque coelo deerit, & sylvis fera,
 Solis & aer pervius ventis erit.*

Inter homines tamen & cetera animalia illud interest, quod haec ad genus suum perpetuandum bruta cupiditate ferantur, illi, quotiens non coeco amoris impetu, sed ut ratione utentes decet, deliberato consilio ad matrimonium accedunt, finis scientes prudentesque idem efficere conentur.

II. Sapiens itaque & diuinae ordinationi consonum consilium est eorum, qui in contrahendo matrimonio hunc sibi maxime scopum constituunt, τὸ τεκνογονεῖν, modo iidem norint, illius consecutionem non esse in ipsorum potestate. Secus si foret, neutiquam plures omnium ordinum homines, qui immenso ex se nascendorum desiderio ducuntur, quotidiana ferri ventis vota, conquerentur. De forent etiam frequentissimi ingratisimique furtivorum amorum indices, si in coeuntium arbitrio esset, etiam non generare. Ne sexus quidem in gignendis optandi apud parentes vel tantilla est potestas, & votis suis nunc filiarum cupidi cupidaeve saepe numero excidunt.

III. Quare oppido falluntur, qui ex eo, quod prorsus fortuitum, aut, ut rectius loquamur, merum Dei donum (a) est, quicquam iuris paterni vel materni arcessunt (b).

A 3

Du.

(a) Kinder sind eine Gabe des Herrn, und Leibes Frucht ist ein Geschenk. PSALM 127. v. 3.

(b) Hoc eo rectius tenemus, cum verendum sit, ne, si naturalibus illis operationibus potestatis ori-

Ducit hoc agmen Vir magnus; (c) cui, ut nostro occur-
 rat dubio, ad aliam causam confugere fuit necesse, ad se-
 xus praestantiam, quo ipso an non primam plane deserat,
 viderint alii. Fingamus, marem & feminam, nullo civili
 vinculo copulatos, obsecutos cupidini, & breuem volu-
 ptatis transitum hanc fecisse matrem. Ille ubi rescivit,
 amorum pristinorum in lucem editum esse fructum, spre-
 ta dudum matre, nunc partum vindicat; mater patri irata
 negat. Ille: Meus est; Pater enim sum, *ἀνευ δε πατρός τεκ-
 νον οὐκ ἔστι ποτ' ἄν.* (d) Illa: nec unquam *ἀνευ μητρός.* Prae-
 terea in me coepit, a me altus & custoditus, ex me geni-
 tus, adeoque mihi natus est. Tum ille: At ego sum se-
 xu praestantior. Secundum hanc rationem vindicias nati
 ego non dederim, crediderimque duplicatione iusta usu-
 ram matrem: Eam tamen sui sexus, si in ceteris sequitur
 fit, esse causam, ut alendo, educandoque partui possit
 superesse. Quid enim, inquiet, si infantem, quem nunc
 peperis, cum matre odisses, ut multi, num illa sexus tui
 praestantia tibi dedisset meliorem mentem? Fac porro pa-
 rentes partum abjecisse, extraneum sustulisse, alere, educa-
 re. Num nulla huic in alumnum potestas? nullum impe-
 rium? Omnino. Atqui non generavit. Fac patrem filio

expo-

origines adscribas, inuerso generis
 humani ordine, mater prae patre
 primas sibi arroget in ista potestate
 partes. Sane matri, quam conce-
 pisse, gestasse, nutruisse, peperisse,
 se nouit infans, plus obsequii de-
 bebuit quam patri, quem generasse
 intelligit. Idem vidit & rejecit

JO. IOVIANVS FONTANVS de
Obedientia L.II. c. 2. Nam, in-

quit, quod matres filios decimum fe-
 rant mensem, & cum vitae enitan-
 tur periculo, naturae hoc est propa-
 gationi consulenti, non muliebri
 electionis.

(c) Aeterni operis, de Iure Belli
 & Pacis L.II. c. 5.

(d) Neque enim unquam absque
 patre fuerit filius, verbis Orestis
 apud EVRIPIDEM v. 552.

exposito velle imperare, naturalemque exercere potestatem, num patietur hoc alter? num obsequetur filius? Minime vero. Attamen ille generavit. Probe discriminandus est ab obsequio patribus debito debitus iisdem cultus & reverentia. Illud vivis parentibus expirat, haec iisdem commoritur. Sed neutri in generatione ullum praesidium, si pater filium abjecit. Non venerabitur, ut genitorem, quem expertus est hostem, & quidem injuria. Non feret acceptam vitam illi, qui nihil reliquum fecit, quod ad perdendum natum pertinebat. Bellissime fabularum artifex PHAEDRVS (e) sub agni inter capellas balantis imagine res humanas depingit, cui canis,

*Stulte, inquit, erras, non est hic mater tua,
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quaero, quae cum libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissime per lapsam effundit sarcinam,
Verum illam, quae me nutrit admoto ubere,
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior, quae te peperit. Non ita est
Unde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro, scisset: quum crearer masculus,
Beneficium magnum sane natali dedit;
Ut expectarem lanium in horas singulas,
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac potior sit, quae jacentis miserita est,
Dulcemque sponte praestat benevolentiam?
Facit parentes BONITAS non NECESSITAS.*

Ne

(e) L. III. fab. 15.

Ne quis hominem ethnicum spernat, addamus LACTANTIUM locum: (f) *Qui filium generat non habet in potestate, ut concipiatur, ut nascatur, ut vivat. Unde apparet non esse illum Patrem, sed tantummodo GENERANDI MINISTRUM.*

IV. Inter haec cogitata commoda succurrit pignorum appellatio, qua latino sermone liberi veniunt. OVIDIUS de naufragium factaris (a)

*Subeunt illi fratresque parensque,
Huic cum pignoribus domus.*

& de mulieribus praelium inter Romanos Sabinosque dirimentibus (b):

*Cum raptae veniant inter patresque virosque,
Inque sinu natos pignora cara ferunt.*

Nero de Poppaea praegnanse apud SENECAM in Octavia: (c)

*Ipse populi vota jam pridem moror,
Cum portet utero pignus.*

AVSONIUS de Attusia Lucana Sabina uxore: (d)

*Quae modo septenos quater impletura Decembres
Liquisti natos, pignora nostra, duos.*

CALPURNIUS FLACCUS. (e) *Perquam indignum est, si utrumque pignus amittam, & quod dedit aliquando natura, & quod nunc substituit amicitia. Amo enim juvenem, quia non genui meo sanguine, sed redemi. ENNODIUS in vita Epiphanii Epiſcopi Ticinensis (f) Capraria Burconis mater occur-*

(f) Institut. Divin. L. V. c. 19.
7. 15.

(a) Metamorph. V. 529.

(b) Faſtor. III. 217. 218.

(c) Act. II. v. 599.

(d) Parental. IX. 25.

(e) in Excerpt. Declam. 51. f. ult.

(f) Inter Opera Sirmondi T. I.
p. m. 298.

occurrit. *Crederes eam circa funus pignoris sui illa, qua fugatur omne consilium in propinquorum mortibus, lamentatione iactari.*

V. Commodum, inquam, liberi appellantur Quiritium lingua *pignora*, quod sint illi non magis mutui amoris, quam divinae benevolentiae certissimi arrhabones, & cadant in eos pleraque, quae pignori sunt propria. Primum enim omne pignus est eius intuitu, qui accipit res aliena. Et qui liberos suos non agnoscat esse rem alienam, cum pater, qui se generare nescit, generasse e conjugē discit; tum mater, quae & ipsa se concipere fere ignorat, gerere, parere sentit? quod ipsum & conceptionis, & partus opus, ut & illud alterum generandi sui simile, & quae sint in iis utriusque conjugis partes, an pares, an alterutris potiores, quae demum sit mentis aeterna origo, vel ideo prorsus obscurasse & occultasse videtur omnium rerum parens, ut parentes suam prolem non sibi ipsis, sed alieno, id est, divino beneficio adscribant. Adde funera acerba, & turbatum mortalitatis ordinem, & intelliges e parentum planctibus, sobolem nemini dari mancipio.

VI. Deinde observēs velim, eum qui pignori capit, ad accuratam teneri pignoris custodiam, cui officio parentes vacabunt, eo sanctius, quo Dator eorum est excelior; eo circumspectius, quo plura illi, ad quam praecipuus ipsius curae fructus olim pertinebit, Civitatem intelligo, ab unoquoque debentur; eo exquisitius, quo propriori cognatione ipsa illa pignora suos custodes adtingunt; eo aptius & ad finem praestitum accommodatius, quod antiquissima iustissimaque potestate natura parentes communivit.

VII. Pignus denique iusto tempore finitur dissolviturque, illud inter homines securitatis causa repertum,
 B post-

postquam ista securitate nihil amplius opus est, hoc, a natura concreditum, postquam recte curatum ut paterna domo exeat, reipublicae flagitat utilitas. Debent itaque parentes libros suos Deo ut accepta, liberis suis, dum in potestate sunt, curam maximam, probe curatos liberaliterque educatos civitati ejusque aeternitati, ut reddenda restituenda, ad quem finem recte consequendum jungunt manus cum naturalis utriusque parentis amor, tum justum patris, & hoc subducto, matris imperium. Amor ille est aeternus, ut a causa aeterna; neque enim inter natos, qui esse coepit, esse unquam desinit: imperium vero non potest non esse temporarium, quod ipsa illa cura, cui fulciendae firmandaeque vis illa justa inservit, tempore finiatur.

VIII. Paterni amoris est, ad primum de grauida vxore nuncium laetari; simul amare spem suam; custodire matrem; quod ita & ventrem servat; partum tollere, alere, aegro mederi; quamprimum aliquis se rationis usus exierit, formare animum multa cum cura, multa etiam cum patientia; futurae vitae rationem ostendere, commovere cohortari, exemplo praeire; quae obesse poterant, praevidere, praecavere; praemia, qualia illa aetas fert, tempestive largiri; postquam etiam reipublicae pars facti sunt liberi, eos omnibus modis juvare; in rebus secundis adesse consilio; in adversis opem ferre; & si natura eosdem viam leti priores calcare iusserit, cineres vel longo desiderio vel comi memoria prosequi. Matris amantissimae interea sunt officia, ut nihil non faciat, quo id, quod utero gerit, nascatur vivum & sanum, ut ubera recens natis porrigat, ut reptantium, balbutientium, subolescentium quotidianam gerat curam. Ubi autem coepit patris institutio, ut mater eidem omnibus modis velificetur; ubi opus, secundum disci-

disciplinae paternae legem, secundas in liberorum educatione suscipiat partes; in filiarum maxime vitam accuratius inspiciat, & ut eadem aliquando in probas, modestas, pudicas, morigeras, domifedas, & feminearum artium operumque haud rudes matresfamilias evadant, omni cura alaboret; sedulo autem caveat, ne patris infantem recte educantis voluntati ulla in re adversetur. QVINTILIANVS: (a) *Apud omnes gentes plus juris habet Pater; & JO. JOVIANUS PONTANUS: (b) Mater audienda non erit, nec tam aperte contemnenda, sed blandis potius verbis ac comiter verecundeque adeunda a filio, & quoad potest sine acerbitate dissuadenda, id ne exigat, quod jure non placeat patri, cui & ipsa morem gerere in eo debet: ostendendumque, non tantae illi curae esse debere, ut sibi pareatur, quantae, ut ne pater utrisque irasci jure possit.*

IX. Felices omnino praedicaveris parentes, quibus tales obtigerunt liberi, ut nullo imperio, nulla potestate ad regendos eorum animos opus sit, si nempe liberi, quicquid id est regiminis, fructum esse affectus paterni intelligunt, ut mutuum cum eo faciant obsequendo, suarum partium esse agnoscunt, recta suaderi, justa praecipere sentiunt, iis morem esse gerendum norunt, suas ad istam normam actiones componunt, errores commissos, monente patre, & dolent in praesenti, & postero tempore vitant, ipsique ad curarum paternarum finem scopumque sponte sua alacriter contendunt. Ter, inquam, quaterque felices hos dixeris parentes: sed non omnibus eveniunt tam laeta, nec in omnibus. Succrescunt urticae mature urentes, ubi acrioribus remediis est opus, naturali illo parentum imperio, naturali coercendi emendandique potestate. Unde vero

B 2

(a) *Declam. VI. c. 15.*(b) *II. de Obedient. X.*

vèro illa? De generatione, quæ Magni HVGONIS est sententia, jam diximus. Jus Matris, domini instar, quod victori est in victos, HOBBSIANVM (a) nemo sanus agnosceret, & pene ridiculum est, victoris jure complecti eum, cum quo nullum antea fuit unquam certamen. Nec PYFENDORFIVS nos morabitur, innatum hominibus societatis studium, inane nomen, pacto præsumto, hoc est figmento, fulciens. (b) Mihi videtur Jus patrum positum esse in manu; ætate sunt longe majores liberis, plus etiam per bene longum tempus valent viribus; utrumque est a natura. Sed & unusquisque paterfamilias habet dominium in domo, aut si hoc Romanum rigorem nimis sapiat (c) rerum dominium, in personas imperium. Domus fiunt liberi natura portio, & ni fierent, pessum irent, naturalique adeo ratione domesticæ subjiciuntur potestati. Quicquid in domo est, paterfamilias juste imperanti pareat, maxime liberi & servi, illi, si sapiunt sponte sua, sin desipiunt, etiam inviti, proprii commodi causa, hi ut domino libet, & in hujus unice utilitatem atque emolumentum.

X. Patriæ potestatis originem vidimus & fundamentum; videamus quoque limites & fines, intra quos se illa continet. Ubi Pater observat liberos sibi momenti, blandienti, cohortanti, præcipienti morem non gerere, naturali tandem utitur potestate, cujus est contumaces minis terrere, increpare, objurgare, etiam colaphis, etiam ferulis, carceri domestico mancipare, poenas varias, incommoda, damna, contumelias, quibus frangi posse ferocem ani-

(a) Cap. IX. de Cive, §. 2.

(c) V. L. 195. ff. 2. D. de

(b) L. VI. de Jur. Nat. & Gent. V. S.
c. I. §. 4.

animum existimat, comminisci, caedere denique, non ut
 ludere credat nequam puer castigantem, sed ut emendari
 se immorigerum cum dolore sentiat; ut verbo dicam,
 omnia, quae regendae corrigendaeque domui existimat
 esse apta & idonea, pro prudentia sua, pro suo in infan-
 tem amore, pro suo in rempublicam officio experiri. Ex
 quo semel patefit, ea omnia, quae ad istos non tendunt
 fines, patri non licere. Non saeviet in liberos, cum im-
 providos, tum imbelles. / Sunt, qui liberos peccantes pro
 inimicis, pro hostibus habent: injuria se esse affectos tes-
 mere & stulte existimant, & nunc rem, quae non est,
 nec esse potest, inepte ulciscuntur. / Non pugnabit pater
 cum liberis, quibus par contumaciae robur succrevit, ne cum
 opprobrio suo ex ista pugna discedat inferior. Non ven-
 det liberos; sunt ut diximus res aliena, & pignus divinitus,
 non equidem, ut a debitore ad securitatem, sed ut a Do-
 mino ad tuitionem concessum; ne quidem in ultima neces-
 sitate; a) neque enim haec unquam inter naturales domini
 acquirendi modos locum invenit. Et quid venderet pa-
 ter, si foret *liber*? Et quo jure eripiet filio statum, qui pa-
 tris non est beneficium? num factum reddi potest infe-
 ctum, liber natus, ut ne liber natus sit? qua ratione ne
 quidem matri filium vendendi est potestas. A matre est
 libertatis beneficium, non tamen matris, sed naturae. Sci-
 licet uti non est in arbitrio & potestate matris, parere aut
 liberum aut servum, sed necessario edit talem, qualis ipsa
 est, ita necesse est habere natum aut liberum aut servum,
 qualem nempe ipsa peperit. Denique Pater membrum
 non rumpet; multominus necabit: corporis enim integri-
 tatem ipsamque vitam, quam non dedit, nec unquam jure
 aufert.

B 3

aufert.

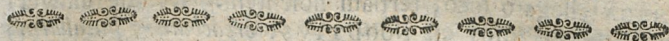
(a) aliter GYNDLINGIUS, in *Jur. Nat. & Gen. C. XXIX. ff. XI.*

aufert. Unum superest remediū adversus liberos, de quorum emendatione est conclamatum, ejicere e domo & abdicare.

XI. Triplex superest quaestio: de vitae genere eligendo, num haec quoque optio ad patriam potestatem pertineat? de bonis liberorum, num ea patriae potestati sub sint? de fine denique societatis potestatisque paternae. Quod ad primum attinet, non alendus tantum, verum etiam instituendus est puer, ita quidem ut ad vitam civilem simul respiciatur, si mas est. Si pater recta suadet, filius obtemperat, formare hujus animum suo consilio, sua opera, suo sumtu, ad illius officium pertinet. Sin filius a patre dissentit, hic pro suo in natum amore suadebit, quae censet esse magis proficua, invito potestatis iure imperabit nihil. Natus autem viam, quam improbat pater, ipse ingredi contendit, suo aere, sua industria, suo commodo & damno, suo periculo, esse a se calcandam sciat. De optione conjugis nihil addimus. Neque enim sponsam domum ducere potest, qui eam nondum habet constitutam. Hac autem constituta evanuit paternum imperium. Bona plerique liberorum non habent alia, quam quae a patre profiscuntur, aut sperantur. Si tamen talia liberis durante potestate obveniunt, manifestum est, eum, qui se tueri nequit sua sponte, nec suis posse superesse rebus pro arbitrio, atque adeo sequi potestatem in personam bonorum custodiam & administrationem. E fructibus pater exhibet filium, si ita ex causis fonticis fuerit visum, non se, nec suos, licet proxima cognatione filio conjunctos, nisi ea ingruat necessitas, ubi solum etiam patria potestate filii foret alere domum: reliquum potius omne finita potestate filio reddet restituet. De fine societatis hujus ita tenemus, in

probis morigerisque filiis finiri potestatem prudenti & honesta utriusque partis voluntate, in improbis severo patris decreto, in filiabus justo matrimonio, honestissimoque in maritalem potestatem transitu.

CAPVT SECVNDVM

DE

PATRIA POTESTATE
SECVNDVM RECTAE RATIONIS
DICTAMINA.

I.

Romani, uti in aliis Juris sui capitibus a naturali simplicitate plurimum recesserunt, ita in hac quoque doctrina longe aliam viam, quam illam, quam aequitas & recta ratio sibi relicta commonstrabat, sunt ingressi. Patribus dederunt vitae necisque jus in liberos, ut dominis in servos; & quod liberi acquirebant, patrum erat, ut, quod servi, dominorum. *Vidimus patriam potestatem, & immanem, quaeris, qua ratione placuerit tanta? Sunt verba NOODTII ad D. tit. de his qui sunt sui vel al. juris p. 23.* quibus adeo addenda Viri doctissimi responsio: *triplex est, primo: quod pater ad tollendos liberos invitandus esse privilegio tantae potestatis credebatur, incertam aditurus aleam. Altera causa erat, quod filius putabatur egere magistratu quodam domestico. Tertia causa erat, quod nihil periculi habere videbatur: procuratura pietate naturali, ne durior esset pater; magis*

gis factura, ut esset lenior. Indicat hoc Seneca lib. III. de beneficiis cap. XI. Putemus itaque patri datam esse potestatem tantam: non ut perderet filium pater; sed ut servaret. Ad hoc observo: duas priores rationes esse suppeditatas a SENECA allegato loco, tertiam non item. Deinde ex verbis, quibus usus est NOODTIVS: credebatur, putabatur, videretur, putemus, pellucere, ne ipsum quidem multum iisdem tribuisse. Et sane sunt leves & dubiae. Prima erat, inuitandum esse patrem privilegio tantae potestatis, ut recens natum partum tolleret. Attamen valde ante omnia dubium est, num fuerit unquam ea patri Romano potestas, pro lubitu partum sanguinolentum aut tollendi aut abjiciendi. nunc fac, eam fuisse patris Romani potestatem. at hoc ipsum jam immane est & non tolerandum in gente, quae rectae rationi nondum remisit nuncium. Haec immanitas non privilegio pariter ad immanitatem ducente & valde incertae efficacitatis emolliri, sed vetari extirparique debebat, quo facto tanta nihil opus erat potestate. Si denique ea fuit SENECAE sententia, ut patri dictum crediderit; tollas quaelo partum; erit enim occidendi & ista sarcina temet liberandi nullo non tempore sibi aequa potestas, errorem erravit, & quidem dirum & inhumanum. Altera ratio, non prorsus inepta est, quam adeo ipsis SENECAE verbis dabo: quia utile est juventutem regi, imposuimus illi quasi domesticos magistratus, sub quorum custodia contineretur. Ut autem omitam, infantes licet & ipsi regendi sint, per tempus tamen bene longum nullius magistratus sive publici sive domestici indigere potestate: infantia etiam majores in plerisque paterna potius rectura habere opus, quam auctoritate magistratus: haec ipsa ratio ex se novam gignit quaestionem, quid permoverit Romanos,

manos, ut liberorum magistratus magis voluerint esse domesticos, quam more tot aliarum gentium eosdem, qui publici. Sed de hoc suo in loco. Tertia ratio, nihil periculi habere hanc potestatem, quod patris pietate sit futura lenior, quae aut ΝΟΟΤΗΙ (a) est, aut ΝΟΟΤΙΟ saltem unice placuit, plane est furia, utpote quae pietatem cum potestate confundit. Si pius est pater, non vitur, nec adeo indiget potestate: sin pietate caret, telum habet in manu, quo in liberos impune potest saevire. Huic adeo eripiendum erat hoc telum, nec ille eodem exornandus, utpote quod capessere vetabat pietas.

II. A ΝΟΟΤΙΟ nos ad ΒΥΝΚΕΡSHOEKIVM convertimus naturali transitu, quod inter omnes constat, in uno laborasse, graviterque dissensisse Clarissimos Viros. Inter alia etiam in hac quaestione de Patriae potestatis Romanae origine fecisse divortium cum ΝΟΟΤΙΟ ΒΥΝΚΕΡSHOEKIVM, dubitare nos non finit ipsum *Opusculi de jure occidendi, vendendi, & exponendi liberos apud veteres Romanos* initium: *Originem Patriae potestatis, quantacunque olim fuit, non aliunde repetendam existimo, quam ex IVRE DOMINII. Liberi aequae ac servi in patris dominio, atque ut & in commercio: & quae frequenti leguntur pagina: Ex hoc ipso Jure Domini, ut modo dicebam, derivandum est ἀνοπέδουον illud Patrum Romanorum in liberos imperium. De re, quae est in dominio meo, possum,*
ut

(a) Num SENECA alio forte loco hanc tertiam rationem tradiderit, me laetet. Reperi eandem apud SIMPLICIVM, qui ad *Epieteti Enchirid. c. XXXVII. p. m. 199.* scri-

bit, Romanas leges tantam dedisse Patribus potestatem, τῆ τῶν γονέων, ὅμαι, φυσικῆ φιλοστονυγῆ διαρρήσαντας, paternò, vii opinatur, amorì confilas.

C

*ut libet, decernere: possum igitur in liberos, possum in ser-
 vos decernere, etiam usque ad necem.* Mihi (pace merito-
 rum Viri Jurisprudentiae ornandae nati dixerim,) haec
 ipsa sententia *de dominio patris in liberos* semper fuit visa
 dura & dubia, in quo ab eo tempore, quo istud opuscu-
 lum paulo attentius legi, plurimum sum confirmatus, quod
 deprehendebam Auctorem cum in legum Romanarum tum
 in Scriptorum veterum lectione haud leviter versatum
 istam opinionem nulla juris civilis auctoritate nec idoneo
 antiquitatis testimonio fulsisse. Existimat equidem, ex eo
 dominio, quod patris fuisse ait, provenisse, *quod pater, si
 filiusfamilias subreptus sit, furti actionem habeat, non ma-
 ter, L. 14. §. 13. & L. 38. D. de Furtis, & quod liberi dire-
 cta rei vindicatione ex Jure Quiritium peti potuerint quem-
 admodum Pomponius apud Ulpianum significet in L. 1. §. 2.
 D. de Rei Vindicatione.* Sed quod ad illam furti actionem
 attinet non recordatus est Vir doctissimus, eam non ex
 Dominio, sed ex eo, quod alicujus interest, descendere.
 Ita enim IMPERATOR §. 13. *de obligat. quae ex del. nasc.*
*nos docet: Furti autem actio ei competit, cujus interest,
 rem salvam esse, licet dominus non sit. Itaque nec domino
 aliter competit, quam si ejus intersit, rem non perire.* Ad-
 de PAULVM L. II. *Sent. Rec. tit. 31. §. 4* Interest autem
 patris, filium non subreptum fuisse ob patriae potestatis
 jura; non interest matris, cujus nulla est in filium potestas.
 Alter ille textus ex titulo de Rei Vindicatione, si inspiciat-
 ur totus, magis adversatur sententiae Bynckershoekianae,
 quam ut eidem faveat: Ita enim ULPIANVS in d. L. I.
 §. 2. de R. V. *Per hanc autem actionem liberae personae,
 quae sunt juris nostri, utpote LIBERI, qui sunt in potesta-
 te, NON PETVNTVR.* At, inquires, idem ille ULPIA-
 NVS

NVS eodem in loco tamen POMPONIO consentit, patrem filium suum in potestate constitutum *adjecta causa ex lege Quiritium vindicare posse*. Ita est: fuit aliqua vindicationis species prodita EX LEGE QVIRITIVM, qua pater circa filium uti poterat, & quam in rem suam vertere annisus est BYNCKERSHOEKIVS, sed haec ipsa formulae verba satis ostendunt, hanc vindicationem esse prorsus singularem & extraordinariam, nec ex patris dominio, unde vindicatio, qua liberi non petuntur, proficiscitur, sed ex legis auctoritate descendere, quod ipsum nemini videbitur mirum, qui animum ad vindicationem in libertatem adverterit. Quis enim dixerit, eum, qui vindicat hominem liberum & ingenuum in libertatem vindicare rem suam? ut adeo verissimum sit: *qui ait, rem esse suam, illam eandem, ut suam, vindicare*; non aequè verum sit: *eum, qui vindicat, id, quod vindicat, ideo dicere rem suam*. De cetero scrupulum ipse sibi movet BYNCKERSHOEKIVS, quod apud VLPIANVM *Fragment. Tit. XIX. §. 1.* liberi non recenseantur inter res mancipi; hoc vero non alia ratione factum putat, quam quod ejus aetate liberorum venditio jam obsoleverat. Haec equidem responsio non admodum premit meam sententiam: cum tamen idem Vir doctissimus paulo ante disertis verbis dicat, liberos ea aetate, qua vendebantur, fuisse res mancipi, eoque ipso asserere videatur, fuisse quoque in dominio; hic monuisse sufficere, nos istam consecutionem non agnoscere, potius tenere, liberos nunquam fuisse res mancipi, adeoque nec in dominio; factos aliquando servos, & tunc evasisse res mancipi. Sed de hoc suo loco.

III. Ne quis, mala nos fide cum BYNCKERSHOEKIO egisse, incuset, dum diximus, eundem nullo veteris aucto-

ris loco illud, quod tueri vult, patris in liberos dominium roborasse, non est omittendum, allatum esse ab eo & SERVII & SEXTI EMPIRICI locum, quorum ille (a) filii, inquit, *servi loco sunt parenti*, hic: (b) *παῖδες δούλοι τῶν πατέρων*. En! inquiet non nemo, si filius patri est servus, pater filio est dominus. Sed ipse BYNCKERSHOEKIUS pro sua sagacitate probe perspexit, hic nihil adesse *praeter liberorum & servorum comparationem*; jam autem similia & comparata valde claudicare, quis ignorat? Difertum idonei Veteris Auctoris locum requirimus, qui data opera nos edoceat, idem prorsus jus, quod competit domino in servum, & quod ideo dominium appellamus, etiam patri in liberos fuisse. (c) Tantum adest, ut nostrae causae cum veritatis dispendio inseruire studeamus, ut potius lubeat in me-

(a) Ad Virgillii Aeneid. XI. 143. ubi Scholiastes plane aliud agens, alii, inquit, *tradunt, de filiis, qui in potestate parentis sunt, non putari jus esse, sumus vocari fierique: quia servi loco sunt parenti*. Aliud est, *servum esse, aliud servi loco*.

(b) Lib. III. Pyrrhon Hypoth. c. XXIV. pag. edit. Fabric. 180. quem locum, qui cum cura inspererit, facile deprehendet, *ἀεγυρῶν ἄνθρωπος*, aere emtos, comparari cum liberis, quod hi, ut illi *τῆς ἐνοχίας* non possint *ὑπερέχειν*. Si hoc facit servum, liberi quoque tales sunt.

(c) Imprimis hominis Romani sententiam auctoritatemque de hoc ipso requirimus, & nihil movemur

locis, qualis est ille *PLUTARCHI Operum Tom. 1. p. 118.* nuper nobis observatus, ubi postquam narrasset, Fabium curram triumphalem, filii equo esse secutum, hoc fecisse, inquit, *ἀγαλλόμενον, ὅτι τοῦ μεγάλου ΚΥΠΡΙΟΥ, τῶν δὲ πολιτῶν μέγιστος καὶ ἀνὴρ, καὶ προσαγγεγυμένως, ὕπερον αὐτῶν τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἀρχόντος τίθησιν*, ut recte vertit HERMANNUS CRYSERIVS, *gloriantem, quod qui in potestate haberet filium atque inter cives maximus & esset. & duceretur, subiceret legibus se & magistratui*. Quis ex hoc loco dominum sibi persuadere patietur, quo ipso licuisset patri, filium curru triumphali detractum, inspectante populo, jugulare.

medium producere locum LACTANTII, qui rem contra nos conficere videtur. Est ille in libro IV. Institut. Divin. c. 3. n. 13. Quod si natura non patitur, ut sint unius hominis multi patres, (ex uno enim procreantur) ergo Deos etiam multos colere, contra naturam est, contraque pietatem. Unus igitur colendus est, qui potest vere pater nominari. Idem etiam dominus sit necesse: quia sicut potest indulgere, ita etiam coercere. Pater ideo appellandus est, quia nobis multa & magna largitur; dominus ideo, quia castigandi ac puniendi habet maximam potestatem. DOMINVM VERO EVNDEM ESSE, QVI SIT PATER, etiam IVRIS CIVILIS ratio demonstrat. Quis enim poterit filios educare, nisi habeat in eos domini potestatem? Nec immerito paterfamilias dicitur, licet tantum filios habeat. Videlicet nomen patris complectitur etiam servos, quia familias sequitur: & nomen familiae complectitur etiam filios, quia pater antecedit. Unde apparet, eundem ipsum & patrem esse servorum & DOMINVM FILIORVM. Denique & filius manumittitur tanquam servus, & servus liberatus patroni nomen accipit, tanquam filius. Quod si propterea paterfamilias nominatur, ut appareat eum duplici potestate praeditum; quia & indulgere debet, quia pater, & coercere, quia dominus; ergo IDEM SERVVS est, QVI ET FILIVS, IDEM DOMINVS, QVI ET PATER. Sicut igitur naturae necessitate non potest esse, nisi unus pater, ita nec dominus, nisi unus. Quid enim fac & servus, si multi diversa imperaverint? Non conficit rem locus tam illustris, sed conficere, ut diximus, videtur. Est ille LACTANTII, disertissimi Viri, sed hoc ipso testis minus idonei. Oratorias literas non didicit modo, sed & ipse in Bithynia docuit, orator & alibi, & hic, cujus finis est persuadere, & saepe

saepius, quod dolendum, absque omni rationum delectu. Quis crederet vel tantillum roboris inesse verbis: *natura non patitur, ut sint unius hominis multi patres, ergo Deos etiam multos colere contra naturam est?* Nonne eodem jure contendet plurium deorum cultor: *natura patitur, ut sint unius hominis multi domini, ergo deos etiam multos colere secundum naturam est.* Et sane cum Juris civilis, ad cujus rationem provocat LACTANTIVS, peritia valde pugnant, quae in fine habet: *naturae necessitate non posse esse, nisi unum patrem, ita nec dominum nisi unum;* cum infinita juris nostri loca de servo communi loquantur, & ad quaestionem, quid faciet servus, si multi domini diversa imperaverint? facilis sit responsio, eorum omnium talem servum facturum esse nihil, donec domini suas voluntates conjungent. Quando liquebit ex jure nostro, dominum servis esse patrem, etiam nos largiemur, patrem esse liberis dominum. Filius a patre e manu & potestate dimittitur. Alia vero est manus paterna, alia dominica. Sed & nemo sub persona patroni patrem quaerere facile invenit. Ludit in verbis bonus LACTANTIVS, & si omnia attente inspexeris, deprehendes, gravibus illis patriae potestatis effectibus, liberos exponendi, vendendi, necandi, alto silentio involutis, de castigandi puniendique potestate Nostrum cogitare, quam, ut ab indulgentia benevolentiaeque paterna separet, dominicam appellat potestatem. Haec vel ideo paulo prolixius tractavimus, ut nostris constet, quam caute in auctoritatibus Rhetorum, & eorum, qui rhetoricantur, sit versandum: persuadeatque iisdem veriora PAVLVS, non Rhetor, non ab arte nostra alienus, sed inter ejusdem Principales Viros neutiquam postremus, qui in L. 215. D. de V. S. *Potestatis verbo*, inquit,

quit, *plura significantur, in persona magistratum IMPERIVM: in persona liberorum PATRIA POTESTAS: in persona servi DOMINIUM*, quo ipso indicatur, & affinia esse haec, & ab invicem diversa, distareque patriam potestatem, ut ab imperio, ita quoque a dominio.

IV. Est itaque opinio adversa antiquitatis testimonio plane destituta, quod minus mirum videbitur illi, qui nunc observabit, rectam rationem intercedere & consistere potestati, quam NOODTIUS jure merito appellat immanem, & ipse BYNCKERSHOEKIUS loco non vno παιδοφονίας nomine dignatur. Inter omnes constat, Romulum, in ipsis regni sui initiis de augenda civium multitudine plurimum sollicitum, omnibus artibus in id elaborasse, ut civitatem haberet quam populosissimam: Et hunc crediderim, patribus suam domum exhauriendi, in liberos saeviendi, exponendi eos, vendendi, noxae dandi, necandi libertimum dedisse arbitrium? DIONYSIUS HALICARNASSENSIS auctor est, patriam potestatem durasse toto vitae tempore, *παρά πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον* (a). Itaque licuit patri filium, maritum, suorum liberorum patrem, militem, forte tribunum, magistratum forte consulem, necare non solum, ut SIMPLICIUM ad Epictetum (b) ait, ἀτιμαστῆρας, impune, sed etiam sine causa. In sententiam tam truculentam devenit BYNCKERSHOEKIUS Noster, sed, ut est invicta veritatis vis, non nisi titubans & vacillans. Adscribam ipsa verba ex Cap. III. & quae animadversione digna videbuntur statim subjiciam: *liberi, quamvis improbi, quamvis pessime de patre meriti, liberi tamen sunt. Non quod opiner, patrem non potuisse occidere filium, nisi improbum, nisi male meritum, & ex justa causa.* En capitalem de liberis senten-

(a) L. II. Ant. Rom. p. m. 96.

(b) c. XXXVII. p. m. 199.

iententiam: sequuntur rationes. *Nemo id Veterum dixit, nisi unus Sopater, eo loco, quem Grotius exhibuit de Iure B. & P. L. II. c. 5. n. 28. ubi licuisse ait, Patri filium occidere, ἐὰν ἀπίσθη, si quid deliquerit, quod si verum sit, ejus rei arbitrium putem penes ipsum patrem fuisse. Sed ut modo dicebam solus Sopater id affirmat, id nempe quod ego crediderim, verum esse, etiam nemo id dixerit, cum ipsa illud res loquatur. Alii omnes & quidem testes magis idonei simpliciter loquuntur sine ulla ullius causae mentione. Non negant, quod SOPATER adfirmavit; non affirmant, quod BYNCKERSHOEKIVS vult, sed simpliciter loquuntur, hoc est, rem omnem in medio relinquunt. Et ut simpliciter intelligamus, postulat jus domini, quod supra exposui, quo ipso Noster sibi dari petit id, quod nondum probatum vidimus. Nec etiam interpretes, quotquot vidi, causam desiderant, nisi unus Raevardus, qui contra omnes, quas dixi, auctoritates insurgit ad LL. XII. Tab. cap. 3. Audiamus RAEVARDVM: Proinde si quid commisisset filius, quod castigationem aut etiam severiorem aliquam requireret animadversionem, castigandi & in filium animadvertendi omnem Patri permisit Romulus potestatem: ateo ut occidere, vendere, in exilium mittere, alisque supplicii filium pro arbitrato officere, pater sine fraude potuerit. Nec quidem videri potest Romulus tyrannidem aut carnificinam aliquam parentum jure injustam tolerasse, ut imperitis quibusdam persuasum esse intellego, verum scelera filiorum justis parentum decretis vindicari voluisse. Ipsam rectam rationem audire mihi videor, ideoque tanta RAEVARDVS haec tradit confidentia. Neque tamen ipse, pergit BYNCKERSHOEKIVS, quicquam adfert, nisi manem Philosophiam de immuni tyrannide & carnificina, si patri, etiam sine causa,*

cedede.

caedere licuisset filium. At vero hic non quaerimus, ut quae-
 ri solet in consilio principis, de jure constituendo, sed, ut
 decet Interpretes, de jure constituto, in quo nihil valent illae
 rationes, ut recte defendit Clar. Schultingius ad Tit. X.
 Fragm. Ulp. n. 5. SCHULTINGIO in allegato loco nec
 de jure constituendo nec de constituto est sermo. Adver-
 sus Alexandrum aliosque pugnat, qui sibi persuadere non
 potuerunt, patri licuisse filium vendere. Ego & vende-
 re & necare potuisse, largior. Barbare & inhumane con-
 stituta jura, si de iis clarissime constat, velle negare ideo,
 quod barbara sint & inhumana, foret ineptum: jura vetu-
 sta in eam partem accipere, qua legislator a tyrannidis &
 carnificinae macula liberatur, si nihil vetet, boni est aequi-
 que interpretis; maxime si eam interpretationem etiam
 politicae rationes fulciant. Interea tamen putandum non
 est, patres animi oblectandi gratia occidisse liberos, sed
 justa indignatione motos, ob facinus aliquod, vel in se, vel
 in rempublicam admissum, ut fere haec suggerunt prisca An-
 nales. Et haec ultima verba supra appellauimus inuictam
 veritatis vim. Vix ac ne vix quidem exemplum patris ex-
 tituisse credo liberos animi oblectandi causa occidentis. Fac
 tamen patrem Romanum stulte ferocem & jaculandi arte
 temere superbientem in filio suo esse ausum, quod ille Hel-
 vetiorum tyrannus Guilielmum Tellium longo post tem-
 pore in carissimo pignore experiri coegit, & aberrante te-
 lo occidisse puerum, & dic, num tale facinus tulerit im-
 pune? BYNCKERSHOEKIUS non posset non idem affirma-
 re. Pater est, dominus est, licet stultus. Porro inter pa-
 tres oblectationis causa *καυδοφόρος* & justa indignatione mo-
 tos sunt multi medii, vino madidi, ira in furorem acti, mo-
 nitoribus asperi, zelotypis suspicionibus efferati. Hi omnes
 D filios

filios sobrios, probos, innocentes occiderunt impune. Certe frequentes illae negationes in initio hujus loci: *non opinor, patrem non potuisse occidere filium, nisi improbum, nisi male meritum* & *ex justa causa*, hoc ajunt, & affirmanti enunciationi aequipollent: *opinor, patrem potuisse occidere filium, etiam probum, etiam bene aut nihil meritum, etiam absque causa*, cum qua, qui illa ultima: *putandum est, patres justa indignatione motos ob facinus occidisse liberos*, conciliaverit, salva adversa sententia, nae erit ille mihi magnus Apollo.

V. Unus itaque RAEVARDVS, si quid judicare possumus, verum vidit: scelera filiorum justis parentum decretis esse vindicata, & quod nos nunc addimus, non nisi judiciario ordine, qualem nempe recta ratio inter omnes gentes flagitat, servato, & judiciali; licet domestica, sententia sine omni justis & aequi damno celebrata, de quo ut eo clarius constet vetustatis exempla nunc prodeant in medium. Tullo Hostilio Rege Horatius Curiatorum victor sororem, in publico gaudio stulte necem ipsi lamentantem, probrisque fratrem lacescentem occiderat. In jus vocato adfuit pater, proclamans, ut LIVIUS (a) ait: se filiam jure caesam judicare; ni ita esset, patrio jure in filium animadversurum; ut DIONYSIUS HALICARNASSENSIS (b) habet: τιμωρίαν ἐν Θεῶν ἕνεκα τὸ πρᾶχθῆναι, λέγων. ΔΙΚΑΣΤΗΝΤΕ αὐτὸν ἀξίῳ ἕνεκα τῶν ἰδίων κακῶν, ἀμφοτέρων γενόμενον πατέρα: Poenam esse, non caedem illud facinus, suorum se esse malorum Judicem, utpote qui utriusque pater sit. Bruti, qui regum ejiciendorum fuit auctor, in liberos animadvertentis exemplum huc non pertinere, recte cense-

(a) Lib. I. c. 26.

(b) L. III. p. 159.

set BYNCKERSHOEKIVS. Pro tribunali cum aliis nobilissimis juvenibus sunt securi percussi, & praesidente quidem utroque consule. (c) Proximus itaque esto Spurius Cassius, qui COS. (d) legem agrariam tulit, multisque aliis rebus in affectati regni venit suspicionem, Pater, qui, ut VALERIVS MAXIMVS (e) ait, ADHIBITO PROPINQVORVM ET AMICORVM CONSILIO domi damnavit, verberibusque affectuum necari iussit. Paria LIVIVS, (f) licet dubitanter: Sunt, qui patrem auctorem ejus supplicii ferunt: eum COGNITA DOMI CAUSA verberasse & necasse, peculiumque filii Cereri sacravisse. Signum inde factum esse, & inscriptum: Ex Cassia familia datum. Invenio apud quosdam, idque propius fidem est, a quaestoribus K. Fabio & L. Valerio diem dictum perduellionis, damnatumque populi iudicio: dirutas publice aedes. Ea est area ante Telluris aedem. Ceterum sive illud DOMESTICVM, sive publicum fuit IUDICIUM, damnatur Serv. Cornelio, Q. Fabio Coss. Nos non tam de Sp. Cassio laboramus, quam de domestico iudicio, quo ista tempestate, si a patre est necatus, certe damnari debuit. Etiam DIONYSIVS HALICARNASSENSIS (ff) cum LIVIO facit, eodem tamen in loco, absque causa patres liberos, necasse negat. Ipsa addam verba: Καὶ ἄλλοι πολλοὶ πατέρες οἱ μὲν ἐπὶ μετρώσῳ, οἱ δὲ ἐπὶ ἐλάττωσιν Αἴταις οὔτε Φεῖδω τῶν παιδῶν, οὔτε ἕλεον ἔχον. Succedit T. Manlius Torquatus COS. qui filium, quod adversus suum & Collegae edictum cum hoste extra ordinem pugnaf.

D 2

(c) LIVIVS Lib. II. c. 4.

(e) L. VII. c. VIII. n. 2.

(d) Neutiquam Tribunus Plebis, ut BYNCKERSHOEKIVS scripsit c. 3 unum VALERIVM MAXIMVM secutus.

(f) L. II. c. 41.

(ff) L. VIII. p. 546.

gnasset, securi percusi iussit, quod tamen exemplum ipse BYNCKERSHOEKIVS, num satis apte huc referatur, dubitat, quod Manlius fuerit cos. & forte jure Consulis in filium animadverterit. Ita est. LIVIVS (g) narrat, patrem concionem classico advocasse, quod sane erat Consul, & ea verba fecisse, quae, ut ut majestatis patriae, quam vereri oportuerat filium, simul mentionem faciunt, satis tamen demonstrant, in illo supplicio Consularis imperii disciplinaeque militaris praecipuas fuisse partes. Quin huc pertineat alter T. Manlius Torquatus, non dubitandum esse existimat BYNCKERSHOEKIVS; mihi, ne hoc quidem exemplum satis in liquido esse, videtur. *T. Manlius Torquatus juris civilis & sacrorum pontificalium peritissimus, cum ad Senatum Macedonia de filio ejus D. Silano, qui eam provinciam obtinuerat, querelas per legatos detulisset, a Patribus Conscriptis petuit, ne quid ante de ea re statuerent, quam ipse Macedonum filique sui causam inspexisset. Summo cum amplissimi ordinis, tum eorum, qui questum venerant, consensu, cognitione suscepta domi consedit: solusque utrique parti per totum triduum vacavit, ac tertio plenissime die diligentissimeque auditis testibus, ita pronunciauit: Cum Silanum, filium meum pecunias a Sociis accepisse, mihi probatum sit, & republica eum & domo mea indignum judico, protinusque a conspectu meo abire jubeo. Tam tristi patris sententia percussus Silanus, lucem ulterius intruere non sustinuit, suspendioque se proxima nocte consumpsit.* Ita rem narrat VALERIVS MAXIMVS (h). Unde Manlii filio D. Silani nomen fuerit, discimus e CICERONE; qui, Torquatum hunc suum filium in adoptionem D. Silani eman-

cipaf-

(g) L. VII. c. 7.

(h) L. V. c. VIII, n. III.

ordinis Vir, filium, Catilinae amicitiam secutum, & in ejus castra temerario impetu ruentem, medio itinere abstractum, supplicio mortis affecit. Testes VALERIUS MAXIMVS (n), SALLVSTIVS (o), DIO CASSIVS (p). De causae cognitione iidem nihil memorant, forte quod *en' av-roφόγω* patriae desertor esset deprehensus. Eundem in modum, aut nulla, aut levi cognitione praevia, animadvertente de jure poterat T. Arius in filium, & ipsum in parricidio deprehensum. Sed alia tempora alios mores flagitabant, cognitionem nempe splendidissimam, diligentissimamque, quos patris etiam pietas in filium, licet parricidam, cupide amplectabatur. Plurimum debemus SENECAE, qui omnem istam causam plenissime narravit. (q) T. Arium, inquit, qui filium depreheusum in parricidio, exsilio damnavit; CAUSA COGNITA, nemo non suspexit, quod contentus exsilio. Et exsilio delicato, Messiliae parricidam continuit, Et annua illi praestuit, quanta praestare integro solebat. Haec liberalitas effecit, ut, in qua civitate nunquam deest patronus pejoribus, nemo dubitaret, quin reus merito damnatus esset, quem is pater damnare potuisset, qui odisse non poterat. Hoc ipso exemplo dabo, quem compares bono patri, bonum principem. COGNITVRVS de filio T. Arius advocavit IN CONSILIVM Caesarem Augustum, venit

XIMVS Lib. VI. c. I. n. 5. inter Viros doctos non convenit. Ad eandem gentem utrumque pertinet: genus criminis est idem. Sed virum tantum, qualis fuit Q. Fabius Maximus Servilianus, cum Fabio Eburno confudisse Virum tam doctum, qualis QVINTILIANVS,

veri vix simile est. Servilianus necavit filium dubiae castitatis, Eburnus impudicum, & quidem non absque causae cognitione.

(n) L. V. c. XIII. n. 5.

(o) In Catil. c. XXIX. n. 5.

(p) Libro XXXVII. p. m. 46.

(q) De Clement. L. I. c. 15.

nit in PRIVATOS PENATES, ASSEdit PARS alieni con-
 filii. Non dixit: Immo in meam domum veniat. Quod si
 factum esset, Caesaris futura erat cognitio, non patris. AV-
 DITA CAUSA, excussisque omnibus & his, QVAE ADO-
 LESSENS PRO SE DIXERAT, & his, QVIBVS ARGVE-
 BATVR, ut SENTENTIAM SVAM QVISQVE SCRIBE-
 RET, ne ea omnium fieret, quae Caesaris fuisset, deinde
 priusquam aperirentur codicilli juravit, se T. Aarii, hominis
 locupletis, hereditatem non aditurum. Dicit aliquis, pusillo
 animo timuit, ne videretur locum spei suae aperire velle filii
 damnatione. Ego contra sentio. Quilibet nostrum debuisset
 adversus opiniones malignas satis fiduciae habere in bona con-
 scientia: Principes multa debent etiam famae dare. Juravit
 se non aditurum hereditatem. Aarius quidem eodem die &
 alterum heredem perdidit, sed Caesar libertatem sententiae
 suae redemit: & postquam approbavit, gratuitam esse seve-
 ritatem suam, quod Principi semper curandum est, dixit, RE-
 LEGANDVM, QVO PATRI VIDERETVR. Non colleum,
 non serpentes, non carcerem decrevit: memor, non de quo
 censeret, sed cui IN CONSILIO esset. Mollissimo genere poe-
 nae contentum esse debere patrem dixit, in filio ADOLE-
 SCENTVLO, IMPVLSO in id scelus, in quo se, quod pro-
 ximum erat ab innocentia, TIMIDE gessisset: debere illum
 ab urbe & a parentis oculis submoveri. O dignum quem in
 consilium patres advocarent! O dignum, quem coheredem
 innocentibus liberis scriberent! En! Patrem de Parricidio
 cogniturum. En! consilium & assessores, & inter eos Cae-
 sarem Augustum in privatis penatibus. En! causam au-
 ditam, filium pro se dicentem, accusatorem arguentem.
 En! sententias, & quidem ex peculiari ratione codicillis
 scriptas. En! sententiam Caesaris lenissimam, ut patris, &
 qui

quidem lenis, filiique amantis affectorem decebat. En! sententiae rationes, adolescentulum, impulsum, timide se gerentem. En! patrem Caesaris sententiam amplectentem, eamque ulterius annuis, quanta praestare integro solebat, decretis emollientem. Haec omnia egisse Arium, magis ut deliberato animo agere videretur, quam ut necessitas imperaret, quis credet BYNCKERSHOEKIO? Poterat agere animo deliberatissimo, vel ipse solus, vel etiam adhibito unius, alteriusve amici, aut etiam ipsius Caesaris consilio singulari, nec ad hoc opus erat iudicio domestico ordinatissimo. Meminit SENECA in proximo (r) Erixonis Equitis Romani, qui filium suum flagellis occiderat, & quem ideo populus in foro graphiis confodit, ut vix illum Augusti Caesaris auctoritas infestis tam patrum quam filiorum, manibus eripuerit. Si lubuisset SENECAE tam luculenter enarrare res Erixonis, ut fecit in iudicio Arii, nobis dubium non est, & hic apparituram fuisse iudicii domestici formam. Qui enim alias Augusti Caesaris auctoritas manifesto parricidae potuisset adesse? Ego nec LIPSIUS, nec BYNCKERSHOEKIO crediderim, ipsum Erixonem suis manibus filium neci dedisse. Quid populum Romanum ad tantas iras permoverit, haud obscure indicat SENECA, dum ait: *Prope enim est: ut libenter damnet, qui cito: prope ut inique puniat, qui nimis*, subiecto statim Erixonis exemplo. Cito damnarat filium Erixo, ut libenter damnasse viderer, quod & ipsum fieri potuerat, non neglecta omni iudicii domestici forma. Nimis punierat, & ideo inique punivisse videbatur. Poena nempe erat dicta a patre, forte severi consilii suasu, ut filius inter flagella exspiraret, atroci sane sententia, maxime in civitate, in qua,

(r) *Libri I. de Clement. c. 14.*

qua, ut ait *SENECA*, nunquam deerat patronus pejoribus, & in temporibus, de quibus *LIVIVS* in medio historia- rum suarum curtu non potuit non conqueri. Memorabi- lis locus est *Historiarum Libro XXVI. c. 22.* ubi postquam narrasset, *Veturiam juniorum ejusdem nominis leniorum Centuriam* consuluisse, subdit: *Eludant nunc antiqua mi- rantes. Non equidem, si qua sit sapientium civitas, quam docti fingunt magis, quam norunt, aut principes graviores temperantioresque a cupidine imperii, aut multitudinem me- lius moratam censeam fieri posse. Centuriam vero juniorum seniores consulere voluisse, quibus imperiam suffragio man- daret, vix ut verisimile sit, PARENTVM QVOQVE HOC SECVLO VILIS LEVISQVE APVD LIBEROS AVCTORI- TAS facit.*

VI. His exemplis usus est *BYNCKERSHOEKIVS*: ad- damus de nostro nonnulla alia. *P. Atilius Philiscus* in pue- ritia corpore quaestum facere a domino coactus, filiam suam, quod ea se stupri crimine coinquinaverat, intere- mit, (s) uti manifestum, patrio jure, ut ex reliquis exem- plis colligimus, domestico judicio. *Pontius Aufidianus*, Eques Romanus, postquam comperit, filiae suae virgini- tatem a paedagogo proditam *Fannio Saturnino*, non con- tentus, sceleratum servum affecisse supplicio, etiam ipsam filiam necavit (t). Unde autem hoc clancularium facinus rectius compertum habere poterat *Aufidianus*, ut de utro- que supplicio statuere possët, nisi adhibita judicii forma? In bello Latino *P. Decio Imperatore juvenis patricius*, sed pauper, cui *Cassii Bruti* nomen erat, hostibus, pacta mer- cede,

(s) *VALER. MAXIMVS L. VI. c. I. n. 6.*

(t) *VALER. MAX. L. VI. c. I. n. 3.*

cede, portas aperire statuerat. Deprehensus in templum Minervae Auxiliariae confugerat. Pater ejus Cassius signifer ibi eum incluserat, fame necavit, inhumatumque abjecit (u). Recte quidem. Deprehensus erat in ipso facinore, & sua se fuga ipse damnaverat. C. Maximus, cum filios haberet duos, Similium & Resum, fratres consanguineos, quorum ille hunc in venatione interfecit, fortuito, non consulto id contigisse causatus, ut PLVTARCHVS (uu) ait, qui nobis auctor est, γροὺς τὰλληθὲς ἐφ' ἑργάδευσεν, ut in versione est *re comperta extorrem egit*, ut nobis videtur paulo luculentiore interpretatione, *causa cognita de veritate facti edoctus, filium fratricidam sententia sua exfulare iussit*. Fabius Censorius Fabium Buteonem filium suum furti insimulatum interfecit. OROSIVS, cui hoc exemplum debemus (ww) de eo inclementius, vt nobis videtur, iudicat: *dignum scilicet facinus, quod ne leges quidem, nisi multa pecuniae, aut ad summum exilii, circa quemlibet hominem censuerunt*. Ut nihil dicamus de OROSII consilio, quo illud suum opus, conscripsit, ut nempe veterum Romanorum res infectaretur, atque ita os obturaret rem Christianam carpentibus, satis ex exemplis allatis constat, Patres in suis iudiciis ad Leges Populi Romani publicas non fuisse alligatos. Non erat ille Buteo homo quilibet, sed Fabius, sed censorii filius, in quo furti insimulato, sed & delicti tam infamis reo, vel confessio, vel convicto, non tam laeso satisfecit, quam suae gentis suamque contumeliam severus Pater est ultus. Sane hoc factum in Annalibus P. R. non fuisse reprehensum, indicant verba ipsius OROSII, quibus

(u) PLVTARCHVS in *Parallelis* Tomo II. Oper. p. m. 398.

(uu) In *iisdem Parallelis*. Tom. II.

(ww) *Libr. IV. Histor. C. XIII. extremo.*

quibus eidem praefatur: *Emergit hic paululum antiquus ille Romanorum IMPROBAE LAUDIS etiam de parricidiiis APPETITVS.* Sed luculentissimum est exemplum L. Gellii, & unicum, quod sciam, iudicii domestici absolutorii, quod nobis VALERIVS MAXIMVS (w) servavit. *Is Gellius omnibus honoribus ad censuram defunctus; cum gravissima crimina de filio, in novercam commissum stuprum, & parricidium cogitatum, propemodum explorata haberet, non tamen ad vindictam procurrit continuo, sed PENE VNIVERSO SENATV ADHIBITO IN CONSILIUM, EXPOSITIS SVSPICIONIBVS, DEFENDENDI SE ADOLESCENTI POTESTATEM fecit, INSPECTAQVE DILIGENTISSIME CAUSA ABSOLVIT eum, tum CONSILII, tum etiam SVA SENTENTIA.* Quod si impetu irae abstractus saevire festinasset, admisset magis scelus, quam vindicasset. Qua occasione monemus, potuisse omnino fieri Romae, ut pater irae impetu abstractus saevire maluerit, quam iudicare, licet tantarum irarum, quod sciamus, in antiquitate nullum exitet exemplum; jure hoc potuisse fieri, dominii jure, quod non fuit, patri hoc licuisse impune; abscisse negamus.

VII. His ita tractatis & vera juris vitae necisque, quod patri fuit in liberos, indole antiquitatis exemplis illustrata, facile nobis erit, interiorem ejus naturam & primas origines indagare. Urbem Romam a principio habuere Reges, Magistratus magis, quam ejus fastigii Reges, quales veneratus est omni tempore ad serviendum pronus Oriens. Munus iisdem incumbere duplex, prout aut bellorum, aut pacis tempus erat gubernandum. In bellis Ducis supremi fungebantur officio. ¶ Ita Romulus, spolia
E 2 etiam

(w) L. V. c. VIII. n. I.

etiam opima aliquando legens. Ita Tullus Hostilius, Ita ipse Tarquinius, adductus licet regnans, & Superbi ideo nomine notatus, qui, si non ipse praefens Ardeam oppugnasset, Romam forte non amisisset. / In pace judicem agebat rex, in re gravi, adhibito proculq; dubio consilio, in re levi aut repentina, etiam solus. Firmat hoc Tarquini Priscicafus, quem duo Pastores de simulata rixa cogniturum occiderunt. Judicabat Rex, Populi Romani Magistratus, inter cives, inter patres familias, in urbe, in regia, in foro. Quicquid intra privatos parietes agebatur, nihil ad rem publicam, nihil ad regem pertinere videbatur. Dedicere liberorum litigia, fervorum jurgia Regiam Majestatem, & onerare magis eadem, quam ornare publicum Populi Romani tribunal, fuit creditum, patribus familias haec placita, pro ingenti libertatis studio, strenue in rem suam vertentibus, ita ut tum publicarum legum auctoritate tum moribus regnum sibi domesticum constituerint. Fines illius regni angusti, sed sancti. Praeclare CICERO pro domo sua (x). *Quid est sanctius, quid omni religione munitius, quam domus uniuscujusque civium? hic arae sunt, hic foci, hic dii penates, hic sacra, religiones, caeremoniae continentur: hoc refugium ita sanctum omnibus, ut inde abripi neminem fas sit.* Et his convenienter GAJUS in L. 21. D. de in Jus voc. *Sed & si is, qui domi est, interdum vocari in jus potest: tamen de domo sua nemo extrahi debet.* Et PAULUS in L. 28. D. eod. *Plerique putaverunt, nullum de domo sua in jus vocari licere: quia domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum sit: eumque qui in jus vocaret, vim inferre videri, in tantum, ut si quis hac aliaque de causa domum suam vi introitam esse dicere poterat,*

(x) c. 41. extremo.

rat, is, qui id commiserat, in crimen incideret L. Cornelia vindicandum. §. 8. *J. de Injur.* Bellum itaque Regi domestico non erat, nisi iudiciale. Intra fines regni demestici, in quo pacata omnia, rector populi familiaris & sacra faciebat, (xx), quod & ipsum regium munus erat, & legem condebat, & imperabat potestati subiectis, & iudicia, ubi opus erat, exercebat. De Lege domestica omnium primaria loquitur celebre illud fragmentum Legis XII. Tabb. *Paterfamilias uti legasset, ita jus esto.* Non male GROTIUS in *Florum Spars.* ad tit. D. de legat. p. m. 292. *Legati, quod, ut publice mittantur, leguntur, ait Varro. Verius est, quod lege fieri solebant: nam in testamentis legare, est legem heredi dicere.* IACOBO GOTHOFREDO (x) visum est, hic esse *δνομαστοποιων* Decemvirorum, quod Graeci *διστάδεσθαι δισθήκην*, lex, praeceptum. Ingeniose, sed ut mihi videtur, praeter rem. Non solent legislatores *δνομαστοποιων*; omnium minime Decemviros id fecisse probabile est, quod ipsi Hermodoro Ephesio interprete sunt usi, & in tonfis Quiritibus literarum Graecarum plane expertibus suas scribere tabulas. *Legare*, ut GROTIUS vidit, est *legem ferre*, quod in testamento calatis comitiis confecto faciebat populus, in testamento per aes & libram vice populi testator. Iudiciaria parentum potestas antiquissimis Romuli legibus est stabilita, quas DIONYSIVS HALICARNASSENSIS nobis servavit duobus in locis. In altero (y) de Romulo: *πρωτον μὲν εἰς ἀνάγκην καταέστηε τὰς ἐπιήκοιαν αὐτῆς, ἀπὸσσαν ἀρξέειν γενεῶν ἐντρέφειν, καὶ θυγατέραν τὰς προτογοίους*
 E 3 ἀπολ.

(xx) De his sacris ritibusque familiarum vide, si luber, LAVRENTII BOCHELII in *Leges M. Tullii Ciceronis de Jure publico*

Commentarium Lege V. p. m. 27. seq.

(x) In *Judice ad XII.*

(y) *Antiqu. Rom. II. p. m. 88.*

ἀπολιτινωσάσθαι δὲ μηδὲν τῶν γινομένων νεώτερον τριετούς, πλὴν εἰ τι γενοίτο παιδίων ἀνάγκη, ἢ τέρας εὐθύς ἀπὸ γονῆς. Ταῦτα δ' οὐκ ἐκάλησεν ἐκτιθέναι τοὺς γινωμένους, ἐπιδίδξαντας πρότερον πέντε ἀνδράσι τοῖς ἔγγιστα ὀκιοῦσιν, εἰάν ποτε νοῖς συνδοκῇ κατὰ δὲ τῶν μὴ πειθομένων τῷ νόμῳ ζημίας ᾤρισην ἀλλαστε, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν τὴν ἡμισεῖαν ἔναι δημοσίαν. *Primum necessitatem imposuit habituris Romae, ut omnem prolem masculam educarent, & filiarum primogenitas: nec quicquam ex natis, quod esset triennio minus, occiderent, nisi fuerit ab ipso statim partu mutilum aut portentum. Sed & haec vetuit exponere parentes, nisi prius quinque viris proxime habitantibus ostenderint, & illis idem fuerit visum. In eos, qui legi non paruerint, cum alias statuit poenas, tum dimidiae partis bonorum publicationem.* In altero (z) de eodem Romulo: Ὁ τῶν Ῥωμαίων νομοθέτης ἀπάσαν. ὡς ἐπεὶν ἔδρακεν ἔξουσίαν πατρὶ κατ' ὕψου, καὶ πατρὶ πάντα τὸν τοῦ βιαῦ χρόνον, εἴαντε ἐργεῖν. εἴαντε μασιγῶν, εἴαντε δέσμιον ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρόν ἔργων κατέχειν, εἴαντε ἀπολιτινωσάσθαι προαιετήται, καὶ τὰ πολιτικά πράττων ὁ παῖς ἢ ἡ τυγχάνῃ, καὶ ἐν ἀρχαῖς ταῖς μεγίσταις ἐξεταζόμενος, καὶ διὰ τὴν εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν ἐπανοούμενος. *Romanorum legislator omnem ut ita dicam, potestatem patri in filium dedit, & per omne vitae tempus sive carceri includere maluerit, sive flagellis caedere, sive vincitum operi rustico mancipare, sive necare, licet filius iam rempublicam tractet, licet in maximis magistratibus fuisset versatus, licet suo in eruitatem studio laudes sit promeritus.* Plurimum debemus DIONYSIO nostro eo nomine, quod, ut homo exterus, diligentius longe antiquitates Romanas memoriae mandaverit, quam scriptores Romani, qui supersunt. Facile tamen hominem Graecum etiam in rebus gentis alienae

(z) L. II. Antiq. Roma p. m. 96.

nae labi potuisse, aequi talium arbitri non abscessisse negabunt. Hac conjectura freti, lubenter fatemur, Romuleam legislationem, qua ex filiabus tantum primogenitae erant educandae, reliquae, si lubebat patri, leto dandae, aut quod eodem redit, exponendae, nos non posse concoqueri. Haec lex est omnium prima inter eas, quibus civitatem, ut ipse DIONYSIVS memorat, Romulus voluit facere πολυάνδρωπον, & quamvis non omnibus patribus nascantur filiae, dicitur tamen idem sancivisse, patrem, cui plures nascuntur filiae, posse praeter primogenitam, occidere omnes. Si fuit is legis tenor, rationem tam truculenti capitis & indagare & indicare oportebat Historicum. Forte excipiet non nemo, maxime ex eorum numero, qui multa barbata & inhumane, cum alias gentes, tum etiam Romanos statuisse opinantur, conjuges, si defecissent gemellae, potuisse rapi, ut Sabinae. Ego vero regefferim, inepte malle legislatorem difficilem raptum & anceps bellum quando erant, quae in urbe sponte nascebantur. Sed & illas πρωτογόνους non capio. An talis primo partu edita, an secundo, tertio, ulteriori loco nata, inter filias tamen prima. Et quid si gemellae nascebantur? Et inter gemellas, si primum edita debilis deformis, paulo post nata vegeta & formosa apparebat? Num primogenita & illa erat, quae aliqua prius genita & iterum mortua patri agnoscebatur? Denique Romuli lex erat μηδὲν τῶν γενομένων, *nihil quod natum esset*, occidi debuisse, nisi ista, quam subjunxit, cautione adhibita. Num filiae non sunt ἐκ τῶν γενομένων, aut forte omnes ἀναπήροι vel τέρατα? Haec nos in eam adducunt sententiam, hunc locum aut non esse integrum aut DIONYSIVM mentem Romuleae legis non recte cepisse. Sed relinquamus filias Romanas suo fato. Matres nondum trimo-
 majo-

maiores (a) non poterat pater occidere, nisi mutilos & monstrosos, & adhibito quidem Quinquevirorum ex vicina consilio, qui iudicii domestici quoddam erant instar, & capitalem de partu sententiam ferebant. Sequitur, quid de filiis trimo majoribus, patrumque in eos vitae ac necis jure sit tenendum? Hi forte impune & promiscue occidi poterant? scilicet exuberens jam, pulcre adolescentes, spes patriae, civitatis incrementum? De trimo minoribus sollicitus fuit legislator Romanus; trimo maiores, pueros, adolescentes, viros & aliquando senes truculento patrum dominio subesse voluit. Illos noluit occidere, nisi deformes & monstrosos: hos etiam pulcherrimos, valentissimos, probissimos, de patria bene merentissimos. Illos etiam deformes & monstrosos tolli non placuit, nisi Quinqueviris capitali iudicio assidentibus. Hos tales, nemine in consilium adhibito, nisi forte, ut videretur deliberato animo agere. Vidit haec omnia pro sua perspicacia BYNCKERSHOEKIVS Noster; quibus ut occurreret, & atrocem sententiam tueretur, nonnulla alia, ut solet error errorem parere, commentus est; quae ipsis doctissimi Praefidis verbis, sed obmerita eximia fere inviti damus. *Exstant*, inquit (b) apud

DIO.

(a) Vide L. 9. [C. de Patria Potest. & quae ad eam CUIACIVS scripsit *Observ. L. XIX. cap. ult.*

(b) c. IX. adde *Notas ad Noodtii amicae responsionis ff. 5. n. 2.* & ipsius *Opusculi c. II.* ubi etiam in posteriori, quam appellat Romuli lege verbum *ἐργαζεν* reddit: *exponere*, sic, inquit, potius verro *ἐργαζεν* quam, *in carcerem detrudere*, ut

Gelenius, vel *domo expellere* ut Sylburgius. Nemo non videt BYNCKERSHOEKIVM ita viam voluisse sibi sternere, ad id, quod inferius erat affirmaturus, tutius asserendum, legem Romuli, ut ait, primam de monstrosis per secundam fuisse sublatam. Sed ante omnia auctoritatibus veterum firmari debebat τὸ ἐργαζεν, quod ubique

DIONYSIVM HALICARNASSENSEM duae leges Romanae de patria potestate civium Romanorum. Primam lego libro III. p. m. 88. eaque Romulus, quo civitatem auget, iussit ut quisque tolleret & educaret prolem masculam & ex filia, bus primogenitam, & ne quis triennio minorem non monstrosum occideret. Circumscripsit hac lege patriam potestatem, antea, ut videtur, liberam legibusque solutam: sed vero sub ipso Romulo veterem libertatem Quiritibus fuisse redditam, argumento est ejusdem Romuli nova lex a Dionysio deinde memorata d. L. II. p. m. 96. hac enim posteriore omnigenam rursus potestatem patribus concessit decernendi ut videretur, in liberos cuiuscunque aetatis vel conditionis, eos occidendi, vendendi, & si quid pejus est. Lex prima est illa, quam & nos ipsi supra primo loco & secunda, quam

que denotat, arcere, vetare, excludere, etiam habuisse expendi significatum. Longe enim plus est, exponere infantem morri fere certae, quam filium domo expellere. Allata autem auctoritate, ulterius probandum erat, hunc significatum esse hujus loci. Ego lego εἰργεν cum spiritu aspero, & verto, carceri, puta domestico, includere, & agnosco gradationem in illis quatuor: εἰργεν, carceri domestico mancipare, μαστιγῶν, flagellare, δεσμῶν ἐπὶ τῶν κατ' οἶκον εἰργεν κατέχεν, vinctum in opere rustico habere, & ἀποκτείνουσαν, necare, plane manifestam; quae ipsa ΒΥΝΚΕΡΣΗΟΒ-

RIANAE versioni graviter adversatur, ut taceam diuersae aetatis liberorum debuisse fieri mentionem a DIONYSIO, si id sensisset, quod ΒΥΝΚΕΡΣΗΟΚΙΥΣ vult. Infantes adhuc lactantes exponuntur, non flagellantur, non in opus rusticum vincti mittuntur; pueri & adolefcentes flagellantur, & ad opus rusticum damnantur, non exponuntur. Nec obstat τῶ, εἰργεν τὸ δεσμῶν κατέχεν, ut credidit SVLBVRGIVS; plurimum enim distant vincula a carceris domestici poena, & ista poena hac, immo ipsis flagellis, est gravior.

F

secundo loco dedimus. Sed nunc merito flagitarim ab Illu-
stri Adversario, si superesset, ut probet legem a DIONYSIO
priori loco memoratam, etiam tempore fuisse prio-
rem, posteriorem vero, postea adductam. Non annales
scripsit HALICARNASSENSIS, sed antiquitates, in quibus,
ut lubuit, ut res ferebat, nunc hoc, nunc illud, nulla tem-
poris ratione habita, memoriae mandavit. Legis primae
mentionem fecit HALICARNASSENSIS eo in loco, ubi me-
morat, qui Romulus post Rempublicam ordinatum, urbem
πολιάνθερον effecerit hac lege de non occidendis trimo ma-
joribus, asylo instituto, bello captis in colonias descriptis,
immo civitate donatis. Post haec tradit, qui Romulus sa-
cra & deorum cultum ordinaverit. Proxime conjugum
jura explicat, & ita tandem ad patriam potestatem delatus,
ingentem eam fuisse, lege illa secunda aliisque confirmat.
Eum, qui leges ita ordinat, ut plures unius sententiae finis-
que jungat, ipsa etiam haec junctarum legum capita pro-
lubitu collocet, de latronis tempore securum omnem an-
norum ordinem negligere, plus quam manifestum est. Sed
dabimus interea BYNCKERSHOEKIO, forte fortuna illam
primam Romuli legem majorem natu, secundam minorem
fuisse & flagitabimus porro, ut demonstret, hanc illam
sustulisse e medio. De tali abrogatione apud DIONYSIVM
nec vola nec vestigium apparet, & merito. Inepte admo-
dum illam legem primam inter causas, cur Roma fuerit fa-
cta *πολιάνθερος*, primo loco retulisset, & reliquis institui-
tis, eundem finem habentibus, iisdemque perpetuis, jun-
xisset si idem compertum habuisset quod hariolatur BYN-
CKERSHOEKIVS, legem illam primam post paucos annos,
forte post paucos menses, patribus familias, ut immanis il-
la potestas sit plane *ἀντιένθνος*, clamitantibus, esse delectam.

For-

Forte etiam quaesierit quis, quid Romulum per omnem
 vitam de augendo in infinitum populo Romano sollicitum
 moverit, ut legem eo ducentem, gravissimisque poenis val-
 latam paulo post aboleri sineret? Immo idem multo magis
 quaesierit, cum omnes leges Romuleae curiatis comitiis
 sint latae, qui factum, ut patresfamilias istam primam legem
 jusserint, si tanta fuit eorum ferocia, quantam lex secunda
 ex sententia adversa spirat. Omnis hujus hypotheseos ner-
 vus in eo est, quod post legem latam, qua liberi subijcie-
 bantur parentum dominio plusquam dominico, & qua li-
 cebat illos cujuscunque aetatis vel conditionis sine causa oc-
 cidere, vendere & si quid pejus, non potuerit non idem li-
 cuisse in erimo minores, quod ipsum adeo nos credere co-
 gat, legem illam primam per secundam, vel expressis ver-
 bis, vel tacite & naturali consequentia id agentem, fuisse
 abolitam. Sed per ea, quae supra adversus illud paren-
 tum dominium scripsimus, & per id, quod tot antiquitatis
 exemplis iudicii formam prae se ferentibus abstruximus,
 oppido patet, istum nervum abire in naevum, quem in
 scholis principii petitionem appellamus, quo nempe in prin-
 cipio demonstrationis ponitur, quod nondum demonstra-
 tum est, fuisse istam legem secundam talem, qualem vult
 BYNCKERSHOEKIUS, licuisse patribus in liberos trimo ma-
 jores absque causa omnia, etiam mortem, & si quid pejus.
 Nostra itaque sententia haec est, illa DIONYSII verba, quae
 legitimam patrum Romanorum potestatem describit, nihil
 aliud sibi velle, quam quod ista omnia Patri in filium licue-
 rint, *ἐὼν ἀποδότην*, ut SOPATER probe monuit, & servata
 iudicii domestici forma. Sane in ipsis DIONYSII verbis
 latet non nihil, quod adversae opinioni adversari videtur,
 illud puta incertum, *ὡς ἐνέειν*, ut ita dicam, prope dixerim.

Ο τῶν Ῥωμαίων νομοθέτης ἄπασαν, ΩΣ ΕΠΙΕΙΝ, ἔδωκεν ἔξουσίαν πα-
 τρι, sunt DIONYSII verba, quod, uti quondam limitatio-
 nem involvit, ita eandem in potestatis illius effectibus, quae
 paulo post memorantur, ἔργειν, μαστιγοῦν, δέσμιον κατέχειν,
 ἀποκτινύουσι, quaerere non licet. Mors, ultima rerum linea,
 fuit in potestate patris, nec illa quicquam pejus, gravius-
 que vel mente concipi potest. Nos autem istam limitatio-
 nem in SOPATRI verbis commode collocamus, haec li-
 cuisse omnia in liberos, sed male merentes, quo facto non
 amplius opus est, immo ne quidem licet, asserere legem,
 quam vocamus secundam, abrogasse primam. Steterunt
 ambae simul & perdurarunt, altera de patrum vitae necis-
 que jure in liberos improbos, altera de non necandis tri-
 mo minoribus, nisi fuerint ex quinque virorum consilio
 muti & monstrofi quae sententia eo probabilior est, quod
 eadem DIONYSIVM, scriptorem industrium, a duplici in-
 culpatione, priori equidem in loco, quod legem non diu-
 turnam inter causas multiplicati populi inepte retulerit, in
 posteriori autem, quod abrogationis factae commoda adeo
 occasione ne verbulo quidem meminerit, plane absolvit.
 Dedimus supra BYNCKERSHOEKIO primam forte fuisse
 priorem, secundam posteriorem; non ideo, quod illa apud
 DIONYSIVM est prima, haec secunda, quo uno nititur
 BYNCKERSHOEKIVS, nos autem idem jure negavimus,
 sed quod de illa re in communi & DIONYSII & aliorum
 Scriptorum silentio nobis sat liquido non constat. Si tamen
 conjecturis in re dubia & antiquissima indulgere licet, in-
 vertendus videtur ordo, dicendaque prima lex, quae apud
 DIONYSIVM posteriori loco memoratur, secunda, quae
 priori. Tulit legem Romulus de patria potestate, sane
 summa, sed, ne sit immanis, intra justos iudicii domesti-
 can-

cancellos redacta, sperans fore, ut cives intelligant, non nisi in nocentes liberos vitae necisque arbitrium sibi esse conceditum. Bruti tamen nonnulli & saevi patres sibi forte persuaserant, istam legem ad eam liberorum aetatem, quae nocens esse nequit, nihil pertinere; & passim liberos trimo minores necare perrexerant. In jus vocati scelus mendacio excusare sunt annisi, fuisse partum mutilum & imbellem, monstruosum & prodigio similem. Huic improbitati ut irectur obviam, Romulus alteram & posteriorem tulisse videtur legem: de partu trimo minori plane non necando, nisi foret reapse talis; qualem illi parricidae mentiebantur, *dydymos* aut *regus*, quinque viris hoc ita iudicantibus, & lite forte patri mota, testantibus. Haec prope verum esse, aequus arbiter vix negabit. Sed haud paulo fortior aries in celebri, sed vexato, & citra controversiam mendoso loco CICERONIS (a) latet, qui si recte incutiatur adversae sententiae, ingentem eandem daturam esse ruinam, nulli dubitamus. Ait ille, de Tribunatu plebis sermonem faciens: *si recordari volumus, inter arma civium & occupatis & obsessis urbis locis procreatum videmus.* Deinde cum esset CITO LEGATUS, TANQUAM EX. XII. TABVLIS AD DEFORMITATEM PVER, *brevi tempore creatus, multoque tetrrior & foedior natus est.* Ego desperato ulceri medicinam facere non ausim, maxime quod omnes fere Viri docti in hoc consentiant, PVTEANVM, qui pro: *cito legatus* legit: *cito necatus*, aut veram vocem restituisse, aut rem saltim acu retigisse. Ipse BYNCKERSHOEKIUS, (b) *simplicissima*, inquit, *est Puteani emendatio, aliis & ob eam causam probatam, quae tamen si*

F 3

displi.

(a) Libro III. de Legibus, non li Bynckershoekiani typographi vitio e. 19. uti in utraque editione Opusculi legitur, sed c. 8. (b) C. X.

*displiceat, vide, an placere possit cito denatus pro: cito legatus. Denatus sic erit pro: extinctus. Nobis perinde est, quam sequaris emendationem, si extinctus idem valer, quod necatus. Si aliud quid sub voce: denatus, quaesierit BYNCKERSHOEKIVS, Vir magni & ingenii & iudicii, & cuius adeo verissimis laudibus hac nostra disquisitione, absit, ut quicquam detractum velimus, merito ab eo discessionem facimus. Neque enim insignes ad deformitatem pueri ex XII. Tabulis denascebantur, nisi pater eos necasset. Nunc itaque citra ullam dubitationem ex CICERONIS loco constat, fuisse in XII. Tabulis fragmentum de insigni ad deformitatem puero necando. Unde vero illud, nisi ex lege Romulea? BYNCKERSHOEKIVS probe perspicuens, quantum momenti uni isti loco Tulliano insit ad suam sententiam infringendam, huic malo gemina ratione mederi est annisus, primum interpretatione illius capituli XII. Tab. plane inexpectata, deinde differentia inter id quod lege Romuli, & id quod lege XII. Tabularum statutum, prout commentitia. Illam tradit in hunc modum: *Ut ut autem legendus sit Cicero, satis apparet, hanc, eo auctore, legis XII. Tab. fuisse mentem, ut monstrum hominis quantocyus, exstingueretur, nec servaretur ad ostentationem, quod pessimo exemplo etiam nunc fit; quantocyus, inquam, quia maiori injuria monstrum adulterum, quam recens natum videatur occidi.* Nobis in verbis CICERONIS nec monstrum, nec voculam: *quantocyus* reperire datur. *Insignis ad deformitatem puer* est DIONYSII nostri *διώνυκος*, a quo diversum regas, quod *monstrum*, ostentum, porentum dixeris, quae num veteri & nostro aevo sint unquam nata, & quod Noster inter pessima exempla refert, ad ostentationem serventur, valde nobis videtur dubium. Nascuntur ali-*

aliquando gemelli aliqua, immo aliquando plurimis sui corporis partibus coaliti; nascuntur homines, in quibus natura membrorum humanorum officia vel ampliavit vel imminuit: in hos, quod aliquando sunt ostentui, truculentam non dixerimus sententiam, quantocyus esse extinguendos, & ni id fiat, pessimo hoc exemplo fieri. Vidimus ipsi anno hujus seculi duodecimo Matthiam Buchingerum, utroque pede mutilum, utraque manu mancum, cujus etiam chartas, nobis inspectantibus nitidissime scriptas, adhuc servamus. Erat homo ad deformitatem insignis, maxime quod carneae nonnullae & globulose excrescentiae pro digitis essent: sed ob id, quod fataliter ei acciderat, capitalem sententiam in insignem artificem, hominemque cetera integrum ferri, quis feret? Homines nostro suo illo deformes, porcos capite humano insignes, & quae alia longe plurima fama mendax finxit, vel credula antiquitas sibi persuaderi passa est, nunquam oculis usurpare licuit. Sed fac talia nasci, quid vetat eadem ad ostentationem servari? nec ego capio, qui majori injuria monstrum adultum, quam recens videatur occidi. Si monstrum est, si jure occiditur, omni hoc tempore licet. Exsculpsit suam sententiam de monstro quantocyus necando BYNCKERSHOEKIVS ex vocula: CITO legatus. Sed ut taceam, hanc ipsam vocem vel maxime cubare in mendo, quod vel TURNEBI Codex ostendit, qui habuit: *octo legatus*, ex quo GUILLELMVS ORCUM, FR. PITHOEVVS *actam* effinxerunt, si hae ipsae voces forent integerrimae, narrarent nobis cito necatum tribunatum, causa necis ex XII. Tabulis deinde adjecta, quod esset *divinios*, *insignis ad deformitatem puer*, informis magistratus, de quo, num magistratus nomen mereatur, & veteres & recentiores dubitarunt. De monstro, ut ait BYNCKERS-

CKERSHOEKIVS, cito, immo ut, idem vult, quantocyus
 necando, nec DIONYSIVS nec XII. Tabulae, nec CICE-
 RO unquam cogitarunt. Infolitae huic interpretationi su-
 perstructum est discrimen inter legem Romuli & legem De-
 cemviralem, quod nunc, subdueto isto tibiçine, & ipsum
 corrui, & quod ideo commentitium diximus. De eo au-
 tem BYNCKERSHOEKIVS in hunc modum: *Quin aliud*
quid de ipso monstro sancivisse videtur prior lex Romuli, aliud
lex Decemvralis: illa partum monstrosum exponi non vetuit,
sed ostensum prius quinque viris proximis, & non nisi ex eo-
rum sententia, ut est apud Dionysium L. II. p. m. 88. Haec
secundum Ciceronem, partum monstrosum non permisit, sed
jussit, quantocyus perimi, non expectato vicinorum, quibus
ostenderetur, arbitrio. Ante omnia monemus, Nottrum,
 ut hypotheti suae serviat, ubique & semper de monstro fer-
 monem facere, partus autem *δυσάνηγον, manci, mutili*, omnem
 silentio involvere memoriam, cum tamen DIONYSIVS de
 tali partu simul, CICERO unice loquatur: nempe ut eo ma-
 gis lateat sententia truculenta, etiam partum *δυσάνηγον*, al-
 tera forte manu, aut pede altero, aut utrisque carentem,
 ut insignem ad deformitatem puerum, quantocyus esse ne-
 candum. Quod autem ad ipsum utriusque legis discrimen
 attinet, effingitur illud duplex: legem Romuli *non vetuisse:*
 hoc est, permisisse necem; legem Decemviralem eandem
non permisisse, sed iussisse, ut necetur partus, & quidem
 quantocyus: deinde: legem Romuli permisisse necem par-
 tus, sed ostensu prius quinque vicinis proximis, & non nisi
 ex eorum sententia; legem Decemviralem iussisse, quant-
 cyus perimi partum monstrosum, non expectato vicino-
 rum, quibus ostenderetur, arbitrio. Prius illud cum iussio-
 ne, quam apud CICERONEM frustra quaesieris, & cum vo-
 cula:

cula: *quantocyus*, apud eundem nullibi apparente concidit; quod autem postea urgetur, apud DIONYSIVM requiri quinque virorum ex vicinia sententiam, apud CICERONEM de hoc arbitrio nihil legi, hoc quidem verissimum est, firmaretque discrimen, si constaret, CICERONEM illud XII. Caput dare voluisse, immo dedisse integrum. Jam autem omnia alia egisse sub Quinti Fratris persona MARCVM nostrum, & lasisse in verbis, qua licuit, ex toto contextu factum manifestum est. Meminit ex XII. Tabulis *insignis ad deformitatem pueri*, quod talis sibi videretur *Tribunatus plebis, necatus*, etiam cito, si placet, quamvis idem ultra XL. annos in Republica Romana vixerit, cum & cito *necatus* possit dici *divānnes* intra triennium necatus, si utrumque cum reliqua vita conferas: Non meminit ex iisdem tabulis *arbitrii quinque Virorum* non ac si de eo ex lege Romuli in tabulam a Decemviris nihil sit translatum, sed quod illius capitis reliqua, & inprimis quinque virorum consilium ad Tribunatum Plebis ejusque extinctionem nihil quadraret. Tenemus itaque, quod volumus, legem Romuli primam, quam vocamus, & Decemviralem, nihil differre, quod etiam JACOBO GOTHOFREDO visum, qui licet BYNCKERSHOEKIO Nostro praeiverit verba, & Tabulae IV. haec ipsa: *Puer insignem ad deformitatem puerum cito necato*, inscripserit; imo in paraphrasi verba legitima: *insignem ad deformitatem puerum*, per: *natum monstrosum vel prodigiosum* reddiderit, tamen hoc ipsum caput ex lege Romuli esse tractatum, negare non sustinuit. Si tractata est lex Romulea, tractata est integra. Apud DIONYSIVM est & *divānnes* & *regas*, de utroque etiam Decemviri ut ex SENECAE *de Ira* loco (c) colligere

G

est:

(c) Lib. I. c. 15.

est: *Portentosos foetus extinguimus, liberos quoque, si DEBILES MONSTROSIQUE editi sunt, mergimus; Debiles πηγεσ, ἀνάγκεσ, ut in voto Maecenatis apud eundem SENE- CAM (d).*

Debilem facito manu,

Debilem pede, coxa &c.

& apud JUVENALEM (e).

Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos

Perdidit ille oculos.

CICERO Tribunatum Plebis pro monstro, prodigio, portento venditare non poterat. Placebat alterum, esse ἀνάγκεσ, hoc est verbis XII. ad deformitatem insignem. Male adeo & GOTHOFREDVS, & BYNCKERSHOEKIUS verba CICERONIS, vel potius legitima Decemvirorum de debilibus accipienda, ad alterum necandorum genus, ad monstrosos transferunt. His compositis nunc exponamus, qui locus Ciceronianus adversam sententiam funditus diruat. Vident omnes, has duas leges Romuleas, alteram: *de non necandis trimo minoribus*, alteram *de necandis liberis cujuscunque aetatis & conditionis*, non posse simul consistere. Ineptissimum fuisset statuere in eadem lege, in eadem tabula: *minores trimo, nisi debiles & monstrosos, pater ne necato, &: libros omnes, cujuscunque aetatis, trimo minores majores, debiles, non debiles, monstrosos, non monstrosos, pater impune necato.* Vidit hoc vel ipse maxime BYNCKERSHOEKIUS, & ideo ad abrogationem legis primae per secundam confugit, quam abrogationem, praeter ea, quae superius dicta sunt, unus hic CICERONIS locus convellit, ex quo constat, in XII. de pueris ad deformitatem insignibus necandis ἀνάγκεσ fuisse cautum, non de monstrosis

(d) *Episola CI.*

(e) *Sat. X. v. 227.*

sis tantum, sed etiam de debilibus, qui sunt illi ad de-
 formitatem insignes; non de cito necandis, sed de necandis
 simpliciter. Quare nihil superest, quam ut dicas, Decem-
 viros in summa illa *δάδερα δέλων* brevitare *δοῦσαν*, pugnan-
 tia, supervacua scripisse, aut si hoc tibi, ut nobis, grave
 videbitur & falsum, vel invitus in nostram digrediaris sen-
 tentiam, illam vitae necisque potestatem Quiritibus patri-
 bus non esse datam arbitrariam, sed judiciariam, quod ipsum
 utramque legem simul consistere belle facit: alteram: *tri-
 mo* minorem, qui nocens esse nequit, pater, plane non neca-
 to, nisi ex quinque virorum sententia sit vel debilis vel plane
 monstruosus: alteram: *trimo* majorem pariter pater non ne-
 cato, nisi nocentem, *ἐὼν ἀμάρτυρι* Et more majorum, hoc
 est, causa, si non fuerit res manifestaria, rite cognita &
 iudicata.

VIII. Nondum omnes hujus doctrinae enavigavimus
 scopulos; superest scrupulosus apud DIONYSIVM HALI-
 CARNASSENSEM locus, quem, a nobis silentio praeter-
 vehi, foret indignum. Narrat scilicet ille, postquam le-
 gem, quam toties secundam diximus, exposuisset, qua li-
 cuit patri filium carceri manipare, flagellare, in vinculis
 habere, necare, „in his patriae potestatis effectibus non
 „substitisse legislatorem Romanum, & permisisse quidem
 „etiam vendere filium, nihil veritum, ne quis eam con-
 „cessionem saevam nimis, & graviorem interpretetur, quam
 „ut illam domestica conjunctio ferat, &, quod omnium
 „maxime quis dissolutis Graecorum moribus innutritus mi-
 „reatur ut acerbum & tyrannicum, concessisse patri, *μέγε-
 „της τῆς πλείους ἀφ' οὗ χηματίσασθαι*, usque ad tertiam
 „venditionem ex filio pecuniam quaerere, data eidem ma-
 „jori in filium, quam domino in servum potestate; servum
 „enim

„enim semel venditum, & libertatem postea nactum, per
 „omne reliquum vitae tempus sui esse juris, filium vero
 „a patre venditum, si factus fuerit liber, rursus sub pa-
 „tre esse, & si secundum & venditus & liberatus fuerit,
 „servum ut ab initio patris esse, & post tertiam denique
 „venditionem a patre liberari.“ En! inquiet adversae
 sententiae Patronus, habemus tandem, quod volumus. Tu
 vero, post tot subtiliter disputata, non agnosces ex hoc vno
 dominium patris in filium ter grave? Num forte etiam
 hoc ad istam tuam patrum Romanorum judiciariam refe-
 res potestatem? Huic ego: Immo vero, & quod mirabe-
 ris, vel maxime, ut hoc filo Ariadnaeo ex Labyrintho
 elabamur, quem praeclara ingenia crediderunt esse in-
 extricabilem. Scilicet Viris doctis, & inter eos Viro Magno
 IACOBO GOTHOFREDO ista trina liberorum venditio res
 visa est tam mira, tam inhumana, tam omni ratione de-
 stituta, ut fuisse tale jus negare, DIONYSIVMQVE imagi-
 narias venditiones cum veris confudisse, asserere maluerint.
 Ego hoc non ausim, non quod existimem, Hominem Grae-
 cum in rebus Romanis maxime tam antiquis non potuisse
 labi; sed quod ea afferat, quae commonstrant, nihil te-
 mere hic ab eo fuisse & creditum & traditum, puta: hanc
 legem principio Reges observasse, incertum scriptam, an
 sine scripto; existitisse tamen eam scriptam in duodecim ta-
 bularum quarta; denique legem eandem Numa Pompilio
 esse antiquiorem; in cuius utpote legibus scriptum sit: si
 pater filio concesserit uxorem ducere, quae futura sit se-
 cundum lares & sacrorum & honorum socia, non amplius
 esse potestatem patri filium vendendi. Sed & apud VLPIA-
 NVM (f) ipsa duodecim Tabularum verba leguntur: SI

PA-

(f) Tit. X. §. I.

PATER FILIVM TER VENVM DVIT, FILIVS A PATRE LIBER ESTO, quae nisi me omnia fallunt, licet occasione emancipationis adduxerit JCrus, de ipsa tamen vera, non imaginaria venditione sunt intelligenda. Acriter obtinentem, & ista verba de hoc, non de illo venditionis genere loqui, contendentem suo abundare sensu facile paterer: ex eodem tamen quaeserim, unde illa sit imago? & annon ex ipsa imagine Veri, quod illa prius est, & cum quo imagini convenire debet, iusta species possit colligi? At, inquires, quae tandem ratio excogitari potest vel tantulum probabilis, ter licuisse in filium, quod licebat semel in servum? Fatemur ipsi, nostros Interpretes, illos etiam, qui de rei veritate non dubitant, hic magis multos esse quam pisces; barbara pronunciant, inhumana, plane obliti, etiam inter barbaras gentes, cur inhumana placeant, aliquas subesse debere causas. Omnium autem minime ii, qui patris in liberos dominium statuunt, quicquam solidi in praesenti quaestione nos edocebunt; iidem enim fateantur necesse est, patrem fuisse ter-dominum, filium ter-servum, qualia ne mente quidem concipi possunt. Secundum nostram sententiam res plane erit in vado, & forte, Amice Lector, hariolabris ipse, hanc etiam venditionem fuisse non dominicam, sed judicariam. Fac filium familias a creditore suo esse conventum: Judex ipse pater sedebat intra domum; Parebat filium creditori suo debere centum, Pater, aut durus nolebat, aut pauper nequibat aes alienum solvere; Unica supererat via, ut pater filium vel creditori vel tertio venderet, ut ego quidem opinor, bonis conditionibus, & ut post annum, post triennium manumitteretur, prouti crediti summa erat vel major vel minor. Ita pater venditioni filii quaerebat pecuniam.

niam. Ita ego DIONYSII *χρηματίζου* accipio. Nec hoc durum aut mirum videbitur illis, qui ex Romanorum antiquioribus moribus sibi in memoriam revocabunt. Nexos, teste VARRONE, (g) liberos, qui suas operas in servitute pro pecunia, quam debebant, dabant, dum solverent. Sane filius familias creditori ad tempus venditus a nexo, maxime soluto, cum & vincti fuerint, parum distabat. Nunc fac porro filium familias privato se obligasse delicto, fecisse furtum, dedisse damnum. Pater Judex filium damnarat. Poterat noxae dare. Ita enim IMPERATOR NOSTER §. 7. *J. de Noxal. Actio. Veteres*, ait, *hoc in filiis familiarum masculis & feminis admisisse*, ut mihi quidem videtur, cum humanitatis temperamento, ut filius ad tempus in servitute esset, aut si hoc laesus noller, aut patri videretur durum, filium vel ad tempus homini saevo & irato committere, pecuniam filii venditione quaerebat. Atque ita simul fortissimum argumentum pro patris dominio concidit: Dominus servum vendit, Dominus enim est. Vendit & Pater, Dominus ergo est. Immo vendit pater, ut Judex: ergo nequiquam, ut Dominus. Bellissime CICERO & plane in rem nostram (h), *si pater vendidit eum, quem in suam potestatem susceperat, ex potestate dimittit. Jam populus, cum eum VENDIDIT, qui miles factus non est, non adimit ei libertatem: sed JUDICAT, non esse eum liberum, qui, ut liber sit, periculum adire noluit. Cum autem incensum vendit, hoc IUDICAT, cum is, qui in servitute justa fuerit, censu liberetur, eum, qui cum liber esset, censi noluerit, ipsam sibi libertatem ABIUDICASSE.* Simul nunc in liquido est, qui contingere potuerit, ut filius ter venderetur, bis in patriam potestatem reverteretur.

Fac

(g) *de Lingu. Lat. L. VI. p. m. 81.*(h) *Pro A. Caccinna c. 34.*

Fac ut domini paterni assertores venditionis paternae figuram sibi effingunt, patrem foecundum e numerosa sobole unum alterumve filium produxisse in forum, & venum exposuisse, ut in tanta liberorum copia rem faceret; ego mercem tam foedam emtorem non reperisse crediderim. Sed fac porro, impudentem cupidumque hominem emisisse filium; num credibile est, brevi post tempore filium per flagitium emtum venditum ad libertatem perventurum? sed fac, inopinatam rem contingere, & rursus quaeri inveniri que istiusmodi emtorem, nunc secundum paulo post nanciscitur filius miserimus libertatem? Fac & hoc, num tertia procedet venditio? num tertium de coelo veluti missa beabit filium libertas, nunc demum a patre prorsus liberum? Ab his insolitis longe abest nostra visio, eundem filium ter vel ex conventionem vel ex delicto esse non solvendo, ter conveniri, ter judicari, ter ob pecuniam creditori vel laeso debitam esse in servitute. Sed & disparet nunc illud *μορολόκιον*, quos tam praeclaros Viros exterruit, illud *παρὸν καὶ τυραννικὸν* DIONYSII, plus licuisse patri quam domino, immo ter licuisse patri in filium, quod semel domino in servum, quando ratio diversitatis est manifesta. Dominus volens lubensque vendit servum, vendit justo pretio, illudque habet sibi. Nihil omnino per rei naturam potest excogitari, cur servus manumissus in domini potestatem ad dura omnia, quae servitus etiam justa, saepe etiam injusta, secum fert, subeunda revertatur. Pater neutiquam volens sed invitus vendit filium, vendit non quaestum facturus, sed petitori ex venditione filii satisfacturus: quo facto quid vetat, filium, qui sua jam culpa, suo dolo, patriae potestati plurimum obfuit, redire ad eandem, aut potius eandem patri nihil tale merito non eripi, maxime cum

cum ipſius etiam filii interſit, ad ſacra domeſtica, ad domum paternam, ad ſui heredis jura reverti. Et haec ultima ruriſus nobis ſuppeditant rationem, cur poſt tertiam mancipationem filio ter ſe ipſum omnibus illis juribus exuenti, domo paterna tandem ſit interdictum, patre etiam, poſtquam in filium ter ſuo jure uſus erat, non neſcio, ita ſuam poteſtatem ſiniri. At, inquires, lubenter etiam ſcire mallem, cur patri talia licuerint ter, non quater aut quinquies? Ratio in promptu eſt, & eadem, quae Romulo tres, Tribus, Populo Romano in legum latione Trinundinum, Praetori tria Ediſta, Legibus annuam bimam trimam diem perſuaſit. Scilicet talia a mera & nuda voluntate arbitrioque hominum pendent.

IX. Atque nunc tandem clara in luce refulgent ſplendida patrum familias in Populo Romano Quiritium Nomina, Viris doctis dudum obſervata. Ita M. ANNAEVS SENECA (i) Patrem appellat JUDICEM DOMESTICVM. Ita L. ANNAEVS SENECA (k) Parentes vocat DOMESTICOS MAGISTRATVS, (l) ejus quidem auctoritatis, vt publi-

(i) *Controverſ. XI. p. m. 185.*

(k) *L. III. de Benef. C. XI.*

(l) Haec ipſa quoque nomina domini parentum jugulum perunt. Quis unquam dixerit, reum conventum eſſe in judicis ſui, civem in magiſtratus ſui dominio. Levi admodum brachio haec diſcutit BYNCRERSHOERIVS *Opuſculi ſui c. III. ſed haec me non moverint, declarant, fateor, patriam poteſtatem, & jus animadverſionis, at non uſque ad*

mortem. Quid ni? ſane capitalem ſententiam ferens vel maxime iudex eſt. Et quis neſcit magiſtratus mixto meroque imperio inſignes? Pergit Noſter: *Magis movet illud Porcii Latronis apud Senecam Rhetorem d. Lib. II. Controv. 3. an, inquit, ſi filius cum alio agere poteſt, etiam cum patre poſſit, cui vitae mortisque arbitrium datum eſt. Si non forent alia, quae mihi perſuaderent, patri licuiſſe animadverte-*

re

publica Senatus Romani potestas tamen jurisdictionem non fuerit

re usque ad mortem, POCRIUS ille LATRO me plane non moveret. Supra dixi, caute admodum a Juris studiosis calcandam viam Rhetorum, ni offendere velint, quod nostro hoc BYNCKERSHOECKIO obiigit. Illud vitae mortisque arbitrium non est patria Romano: um potestas, sed arbitrium plane singulare, ex lege a Declamatore, ut reor, conficta: Raptor, nisi suum & raptae patrem intra trigesimum diem exorarit, pereat. Raptor raptae patrem exorarat, nondam poverat exorare suum. Quare eum demeritiae accusabat. Hanc causam LATRO sic dividebat: An intra trigesimum diem raptor agere possit: sicut non potest, qui in custodia est, qui in carcere est. Si cum alio potest, an cum patre possit, CUI VITAE MORTISQUE ARBITRIUM DATUM EST, CUM illi accusare eum liberum est, QVEM MORTIFERUM EST NON EXORASSE, etiam si cum patre potest agere, an ob id possit, cujus FACIENDI POTESTATEM lex patri dedit. Haec FACIENDI POTESTAS LEGE PATRI DATA est potestas pendendi filium, illudque ipsum vitae mortisque arbitrium, de quo paulo ante, & rursus p. m. 183, non potest accusare eum, in cujus arbitrio posi-

tum est: moriaris an vivas, non patriae potestatis jure; sed quod se exorare non sinat pater, lege nunc raptorem filium damnante, iudice legis sententiam exsequente. Pergit BYNCKERSHOECKIUS: Adde de Augusti seculo, quod Alexander ad Patrem Herodem, coram ipso Augusto dixit apud Flavianum Iosephum Αγαποδ. Lib. XVI. c. 8. καὶ ἐξ ἑνὸς πατρὸς μὲν ἐξουσίαις, ὡς βασιλεὺς, πατρὸς δὲ, ὡς πατὴρ, τοὺς ἀδικούτους ἐπιτιμῆσαι, & poteras vel pro regia vel pro patria potestate in immorigeros animadvertere, & loquitur de patre, qui filios accusans eos ad mortem postulabat. Haec verba in Editione Havercampiana, qua utor; Libro XVI. c. IV. n. 7. leguntur, num multum iisdem insit ponderis, mihi valde ambiguum videtur, maxime cum dubium sit, an ipse Alexander coram Augusto haec ita dixerit, an vero IOSEPHVS, more antiquis scriptoribus solenni, eadem isti afflexerit. Fac Alexandrum Patri jus vitae & necis tribuisse, quo illud Herodes jure habuerit? num Romanorum? Rex externus; an vero Judaico? rursus dubitaveris. Infelix ille Pater, par filiorum Aristobulum & Alexandrum Beryti accusans, apud eundem IOSEPHUM HIEROSOLIMITANUM, PATER-

fuerit dedignata tueri. Eximium exemplum est apud VALERIVM MAX. (U) in hunc locum a nobis servatum: *Idem fecit clari generis magnaëque dignitatis vir Fulvius; sed in filio aliquantum terriore. Nam cum auxilium Senatus impetrasset, ut suspectus in parricidio, & ob id latens per triumvirum conquiretetur, ac jussu patrum conscriptorum comprehensus esset, non solum eum non notavit, vel ut plura MSS. habent: necavit) sed etiam decedens dominum omnium esse voluit: quem genuerat, heredem instituens, non, quem expertus fuerat. Inde etiam fluxisse reor frequentem illam PATRIAE MAIESTATIS apud Veteres mentionem. Quamvis enim probe norim, tribui etiam privatis hominibus Majestatem, ut fecit VALERIVS MAXIMVS integro libri secundi capite decimo; occurrere etiam Mariti, immo Matronarum Majestatem (m). Patribus tamen, opinor, eo sensu id nominis competere, quo Dictatori,*

PHVM, libro XVI. c. XI. n. 2. ad patriam legem provocat, πάτριον αὐτῷ νόμον, ὅς ἐπέλευσεν, ἐν τοῦ καταγορηθέντος οἱ γονεῖς ἐπίδοσαν τῇ κεφαλῇ τὰς χεῖρας, ἐπάνω γινεσθῆναι τοῖς περὶ ἑαυτὸν βάλειν, καὶ τοῦτον ἀποκτείνην τὸν τρόπον; quae jubebat, si parentes filii accusati capiti manus imposuerint, oportere circumstantes lapides in eum mittere, atque ita eum occidere. Immo ne hac quidem lege ad privatos pertinente Herodi licuisse in filios animadvertere, sed opus fuisse Privilegio Caesaris, manifeste ajunt, ipsa Epistolae Augustalis verba apud

EVNDEM initio capituli allegati: δὲν, εἰ μὲν ἀνοσιώτερον τῆ τετραμήνησεν, ἐπεξείναι πατριολογίας αὐτοῦ. αὐτῷ γὰρ εἶναι τῶν τῆν ἐξουσίαν. Εἰ δὲ δραστικὸν ἐνενόησαν ἀλλοῦς νοουδὲ ἴσαντα μηδὲν ἀνήμερον διαπερῶν ἴσθαι. Oportere in eos, si quid gravius ausi fuerint, ut in parricidas animadverti. ET DARE QUIDEM SE HANC EI POTESTATEM: Sin autem fugam instituerint, aliter Patrem emendare liberos, nec ultima experiri debere.

(U) L. V. c. IX. n. 3.

(m) LIVIUS L. XXXIV, c. 2.

tori, (n) quo Consuli, (o) quo Praetori, (p) quo Judicibus, (q) maxime cum domino, cui servi parent, eandem majestatem ullibi esse tributam, me legisse, non meminim.

X. Constituimus atque communivimus illam summam Patrisfamilias in domo Potestatem, nunc opus est, ut in interiora Regni domestici nos penetremus, non vim facturi, sed veram ejus indagaturi naturam. In hoc regno jure meritoque Quiritibus placuit illud HOMERICVM:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. εἰς κοίρανος ἔστω,

Εἰς βασιλεύς. (r)

Praeter res in domo sunt homines: Uxor, Nati natae, Servi, ancillae. Illa, ut ut Matrisfamilias nomine insignis, omni carebat potestate, & ne negotium facessat Regi domestico, filiarum erat princeps. CAIVS in *Collatione Legum Roman. & Mosaicar. Tit. XVI. §. 2. Uxor quoque, quae in manu ejus est, is sua heres est, quia filiae loco est.* SERVIUS ad I. *Georgic. 31 Coemitione atque in manu conventionione fiebant nuptiae, cum uxor in filiae locum, maritus in patris veniebat, ut, si quis fuisset defunctus, locum hereditatis justum alteri faceret (s).* Ita jure QUIRITIVM vetustissimo summa divisione omnes in domo homines duum erant generum: Liberi & Servi. Hi constitutione

H 2

(n) LIVIUS L. XXII. c. 29.

(o) LIVIUS L. XX. c. 42.

(p) L. XI. D. de Just. & Jure.

L. 9. D. de Jurisdic.

(q) CICERO pro S. Roscio c. 19.

(r) ILLIAD. II. 204. Non bonum est imperare multos; unus dominus esto, unus rex.

(s) Adde, si lubet, DIONYS.

HALICARNASS. L. II. p. m. 95. ubi inter alia maritum facit uxoris peccantis *δμοκλήν*, assessores judicii cognatos, nempe quotiens ille patrio jure, ut de filia, erat cogniturus, quod ipsum superiora haud leviter firmat.

tione juris gentium dominio alieno contra naturam subji-
ciebantur; Illi tantum aberat, ut alia quadam juris gentium
constitutione paratum dominio contra naturam subjiceren-
tur, ut potius per excellentiam *Liberi ex Libertate*, voca-
rentur, ut probe monuit IMPERATOR (x) & quod majus
est, *domus domini, sui heredes, suo & proprio jure omnis
familiae heri* nascerentur. Hos Heros & Dominos etiam
iplos in dominio, in servitute alterius fuisse, quis nobis
explicabit? Nos non morantur Graeci, qui sua lingua ex
recentiorum temporum usu suos heredes *ἀντικληρονομίους* ap-
pellarunt. Nemo per rerum naturam sibi potest ipsi su-
peresse, adeoque nec heres esse. Rectius IMPERATOR: (u)
*Sui quidem heredes ideo appellantur, quia domestici heredes
sunt, domesticarum rerum heri, & viro quoque patre
quodammodo domini existimantur.* Idem paulo post: (v)
Veteres enim heredes pro dominis appellabant. Ita etiam
FESTVS: (w) *Heres apud antiquos pro domino ponebatur.*
Et quis Veterum & Antiquorum nomen negabit Decem-
viris, quorum e Tabula V. superest fragmentum: *AST
SINTESTATO MORITVR, CUI SVS HERES NEC
ESCIT, AGNATVS PROXIMVS FAMILIAM HABETO,*
ad quae verba dudum Magnus GOTHOFREDVS in *Notis*
monuit, suos heredes neutiquam vocatos esse a Decemvi-
ris ad legitimam successionem, sed legitimis heredibus, agna-
tis gentilibusque, in conditione fuisse positos. Nempe
non defertur suis heredibus rerum hereditiarum domi-
nium, subducto patre, sed, quod dudum illorum erat,
nunc ab iis continuatur. De hac re nos clarissime edocet

PAV-

(x) *f. 1. I. de Jure Personarum.*(v) *f. fin. cod.*(u) *f. 2. I. de Hered. qual. &
diff.*(w) *p. 272.*

PAVLVS (x): In suis heredibus evidentijs apparet, continuationem domini eo rem perdere, ut nulla videatur hereditas fuisse: quasi olim hi domini essent, qui etiam vivo patre quodammodo domini existimantur. Unde etiam filiusfamilias appellatur, sicut paterfamilias: sola nota hac adjecta, per quam distinguitur genitor ab eo, qui genitus sit. Itaque post mortem patris non hereditatem percipere videntur; sed magis liberam honorum administrationem consequuntur: hac ex causa, licet non sint heredes instituti, domini sunt; nec obstat, quod licet eos exheredare, quod & occidere licebat. En! heredes suos, rerum dominos! En! si hi adsunt, hereditatem nullam! En! non patrem magis quam filium familias dominum, ita quidem, ut non aliud inter eos sit discrimen, quam quod ille genuerit, licet genitus sit. Exheredare poterat, pater, sed, ut PAVLVVS alio in loco ait, (y) MERITIS DE CAUSIS. Qui absque iis liberis a successione submovebat, Praetori furere videbatur, tabulis rescissis. Sed & poterat occidere, dubio procul non aliter, nisi MERITIS DE CAUSIS, ut supra adstruximus. Atque ita Heredes Sui omnia patrum poterunt dicere sua. Eleganter PLINIVS in Panegyrico (z) de vicesima hereditatum. *Tributum tolerabile & facile, heredibus duntaxat extraneis, domesticis grave.* Itaque illis irrogatum est, his remissum, videlicet, quod manifestum erat, quanto cum dolore laturi homines, seu potius non laturi homines, destringi aliquid & abradi bonis, quae sanguine, gentilitate, sacrorum denique societate meruissent; quaeque nunquam, ut aliena & speranda, sed ut sua semperque possessa, ac deinceps proximo cuique transmittenda cepissent, quae verba licet ad omnem

H 3

genti-

(x) in L. XI. D. de Lib. & Post. hered. instit.

(y) L. 7. D. de Bon. dam.

(z) C. XXXVII. init.

gentilitatem pertinere videantur, de Suis tamen vel quam maxime vera sunt. Tot itaque in domo praeter patrem domini, quot in *ἑ* heredes sui. Sed magnum malum *ἢ πολυκραγανῆ*, multorum in uno regno dominatus, cui, ut obviam iretur in domo aliud veteribus sophis placuit *ἔνεημα*, una mens omnium illorum dominorum, una voluntas, una vox, eaque Parris vivi, ita ut voluntates reliquae vocesque in illa una occultarentur & conquirerent, cum in privatis, tum etiam in publicis causis. Huc enim retulerim, quod in Rebus P. R. relatum legimus, saepe numero patres sua auctoritate filiorum voluntates emendasse. Ita Q. Servilius Priscus: quo Dictatore captae Fidenae erant, cum facto Scto, ut duo ex tribus Tribunis militum consulari potestate, inter quos & C. Servilius Q. F. ad bellum cum Aequis proficiscerentur, unus res Romae curaret, certamen inter tribunos esset exortum, se quisque belli ducem potiore ferre, curam urbis, ut ingratham & ignobilem, aspernari, Patresque illud certamen Collegarum mirabundi inspicerent, *quando nec ordinis hujus ulla, inquit, nec reipublicae est verecundia, PATRIA MAIESTAS alterationem istam dirimet. Filius meus extra sortem urbi praerit. Bellum alienum qui appetunt, consideratius concordiusque, quam cupiunt, gerant: Vates admodum verax, ita ut, clade accepta, ipse Q. Servilius a filio tribuno Dictator dictus, filio Magistro equitum creato, bellum illud confecerit (a). Ita C. Flaminius tribunus plebis, cum legem de Gallico Agro viritim dividendo, invito & repugnante Senatu, promulgasset, precibus minisque ejus acerrime resistens, ac ne exercitu quidem adversus se conscripto, si in eadem sententia perseveraret, absteritus, postquam pro Ro-*

stris

(a) LIVIUS L. IV. c. 45. 46.

stris legem jam referenti pater manum injecit, privato fra-
 ctus imperio, descendit e Rostris (b). In privatis causis
 vix ullum negotium reperitur tam arduum, ac justae nup-
 tiae, quae ipsae non nisi patris voce & consensu conva-
 lescant. PAULVS: (c) *Nuptiae consistere non possunt, nisi
 consentiant omnes: id est, qui coeunt, quod rectae rationis
 est, quorumque in potestate sunt, quod juris civilis ratio fla-
 gitat, tam severe, ut, teste ipso IMPERATORE (d) ille jus-
 sus parentis praecedere debeat, nullo etiam sexus in liberis
 discrimine. Ita enim PAULVS (e) respondit, eum, qui, vi-
 vente patre & ignorante, de conjunctione filiae conceptus est,
 licet post mortem avi natus sit, justum filium ei, ex quo ce-
 ptus est, esse non videri. Filius acquirebat, sed Patri; Filius
 contrahebat, sed non magis cum Patre, quam secum ipso;
 cum aliis equidem, sed ut patri acquireretur obligatio. Pa-
 ter stipulabatur filio, acquirebat sibi. Nota Vox IMPERA-
 TORIS (f) *Vox tua tanquam filii est, sicut & filii vox tan-
 quam tua intelligitur.* (g) Filius delinquebat, convenie-
 batur Pater, ut aut noxae daret, aut litis aestimationem suf-
 ferret. Filius injuria afficiebatur, videbatur injuria affe-
 ctus ipse Pater, ut & ipse injuriarum ageret. Paterfamilias
 legem condebat domesticam & testabatur, filiusfamilias
 non testabatur. Sunt Viri docti, qui opinantur, ex Verbis
 XII. Tabularum: *Paterfamilias uti legasset, ita jus esto, ICOS
 inversam exculpasse regulam: Non Paterfamilias si legasset,
 non jus esto.* Acute admodum, sed addenda est nostra ra-
 tio:*

(b) VAL. MAX. L. V. c. IV. n. 5.

(c) L. 2. D. de Nitu Nupt.

(d) pr. J. de Nuptiis.

(e) L. XI. de Stat. Homin.

(f) §. 4. J. de Inutil. Stipular.

(g) Adde L. XI. C. de Impub. &
 aliis subst. ubi idem IMPERATOR,
 natura, inquit patrem & filium ean-
 dem esse personam pene intelligi.

tio: Omnes non patresfamilias, licet in domo essent heri
 in domini, vivo patre voluntate omni voceque caruisse: im-
 mo, quotiens intererat eorum, ut ipsorum audiretur vox,
 patris hanc fuisse potestatem, ut etiam post fata loqueretur,
 perdurante illo unitatis vinculo, donec sui heredes ad suam
 pervenissent tutelam. Ita Pater legem domesticam ferebat,
 non tantum de pecunia sua, sed etiam de Tutela sua, secun-
 dum ea, quae NOONTIVS *Observationum Libro II. c. XIX.*
 tradidit, & quae nobis videntur esse longe verissima. Ne-
 que enim unquam tutela fuit ullius rei, nec liberi unquam
 fuerunt res patris. Pater itaque in casum, si ad tutelam
 suam non pervenisset heres suus, condebat legem domesti-
 cam, non tantum, ut ait IMPERATOR *(h)* *tanquam si ipse*
filius sibi heredem instituisset, sed quod simul verum est:
tanquam si ipse pater sibi heredem instituisset. Nec obstat
 pupillariter substitutum non bona unice patris, sed integra
 filii bona ex ista paterna substitutione capere. Patris fuis-
 sent illa bona, si filio supervixisset, quod minus mirum vi-
 debitur illi, qui recordabitur, ne ipsam quidem matrem ta-
 le posse impugnare testamentum. Plane ionexae invicem
 atque implexae sunt patris & filii voluntates, ut idem testa-
 mentum nunc patris, nunc filii, adeoque reapse unum vi-
 deretur. De hac re nos edocet VLPIANVS: *(i)* *Sed nec*
impuberis mater inofficiosum testamentum dicit: quia pater
ei hoc fecit. Nec patris frater, quia filii testamentum est.
Ergo nec fratris impuberis, si patris non dixit. Non im-
 pugnat mater impuberis substitutionem pupillarem. Est
 enim filii. Non frater impuberis, si patris non impugnat.
 Est enim illud patris. Haec sunt fere, quae de antiquissima
 facie patriae Potestatis Romanae in hoc capite commentari
 vole-

(h) *f. 2. l. de Pupill. Substit.*

(i) *L. 8. f. 5. D. de Inoff. Testam.*

volebamus. Haec omnia ab iis, quae recta ratio sibi relicta suggerit, immane quantum distare, nemo negabit, simul juris studiosi nobiscum forte delectabuntur insigni illo artificio, quo eadem jura, iidem mores, & liberorum honore, dum in potestate sunt, cum fere ceterisque rebus confunderentur, pepercerunt, & patribus familias potestatem, quam potuere, maximam reservarunt.

XI. Animus erat longius progredi, & Jura in Hebraea Gente Divina attingere, Vestigia, quae vocant, Juris Vitae & Necis examinare, de celebri Controversia, sed nimio fere animorum motu agitata, quo tempore cessaverit illud vitae necisque jus in liberos, nostram indicare sententiam, Patrios circa Patriam Potestatem Mores indagare, & de horum omnium Usu praesenti nonnulla commentari. Sed priora illa praeter omnem spem atque opinionem ita excreverunt, ut, ni velimus fines Dissertationis Inauguralis profus migrare, hic omnino finiendum sit, adjectis ex iis, quae dici poterant, nonnullis lemmatibus:

Jura Hebraicae Gentis Divina de Jure Patrio, ut ut sunt sapientissima, & fini, quem respexit summus legislator, accommodatissima, ad nostras Respublicas tamen nostrosque Legislatores nihil pertinent, nisi his easdem restituere, aut limitari libeat, uti a Potentissimo M. Britanniae Rege in Constitutione de anno 1735. factum, qua injurias a liberis Parentibus illatas pro crimine haberi, & vel ergastulo vel condemnatione in operas publicas talia facinora puniri iussit. Vide Corpus Constitut. Calenb. Cap. II. p. 790. & Corpus Constit. Luneb. c. II. p. 821.

Jus Vitae & Necis in Imperio Romano sentim exolevit, Principis maxime majestate eidem adversante. Publicam auctoritatem eidem intercessisse in isto temporis intervallo,

vallo, quod fuit inter Hadriani & Alexandri Severi Imperium, L. 5. D. ad L. Pompej. de Parricidiis & L. 3. C. de Patria Potest. nobis persuadent.

Optimi Majores nostri, ut in aliis, ita in hoc quoque capite rectae rationis dictamina sunt secuti. *TACITVS de Moribus Germanorum C. XIII. & XX.*

Quod in *JVRE PROVINCIALI SVEVICO* Edit. Meichnerianae fol. 78. b. Schannattianae p. 208. Bergerianae p. 366. Schilterianae p. 201. de venditione liberorum in casu necessitatis legitur, non patrii juris videtur esse, sed peregrini.

Sane Vitae Necisque Juris nullum apud nos superest vestigium. Nec unquam ficta illa personarum in domo Unitas moribus nostris placuit. Emancipationes etiam, si penitius patriae potestatis naturam inspicias, sunt nullae. Ususfructus patrum in bonis liberorum magis est Tutelae Germanorum naturalis effectus, quam Romanae potestatis sequela. In testamentariis causis a Romanis originem trahentibus Romana servamus jura. Matrimonia liberorum, si a prudentiae decorique regulis discedas, sunt liberrima, nisi Jure civili arbitrarioque aliud cautum sit, ut Saxonico Electorali, Brunsvigo Luneburgico Electorali, Anhaltino, Hamburgensi, aliis.

Göttingen, Diss., 1750 G-2

ULB Halle

3

005 356 768

Vd 1B

DE 1750
PATRIA POTEST
POTENTISSIMO PRINCIPE AC D
DOMINO
GEORGIO

M. BRITANN. FRANC. ET HIB. R
DEFENSORE FIDEI
S. R. L. ELECTORE ARCHITHESAV
DVCE BRVNSVIC. ET LVNEBURG.
RECTORE MAGNIFICENTISSIM
IN GEORGIA AVGVSTA
INCLVTI ORDINIS IVRIDICI AVCTO

PRAESIDE
GEORGIO CHRIST
GEBÄVER D.

REGI A CONSIL. IVSTIT. INT. ET ANTEC.
PRO SVMMIS IN VTROVQUE IVRE HONOR
CONSEQVENDIS DISPVTABIT
WERNERVS CHRISTIANVS
BREMENSIS.

GOETTINGAE. A. D. III. OCTOBR. c

IENAE
LITTERIS MARGGRAFIANIS

